

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Dohoda o vině a trestu

Plzeň 2022

Kristina Hudečková

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

Studijní program Právo a právní věda

Studijní obor Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Dohoda o vině a trestu

Zpracovala: Kristina Hudečková

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kristina HUDEČKOVÁ**
Osobní číslo: **R17M0008P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Dohoda o vině a trestu**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Vývoj dohody o vině a trestu
3. Dohoda o vině a trestu a jiné alternativní způsoby trestního procesu
4. Dohoda o vině a trestu de lege lata
5. Srovnání se zahraniční právní úpravou
6. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. 128 s. ISBN 978-80-87576-30-4.
TIBITANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018. 356 s. ISBN 978-80-7502-319-3.
ZŮBEK, J. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 336 s. ISBN 978-80-7598-245-2.
DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád: komentář. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 2552 s. ISBN 978-80-7552-600-7.
JELÍNEK, J. (ed.). *Alternativní řešení trestních věcí. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, kořten 2015, trestní sekce*. Praha: Leges, 2015. 176 s. ISBN 978-80-7502-109-0.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 19. října 2021

Prohlášení autora

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem *Dohoda o vině a trestu* zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.”

Plzeň, březen 2022

Kristina Hudečková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat doc. JUDr. Janu Kocinovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za jeho odborné připomínky, které jsem s respektem zapracovala.

Dále bych tímto chtěla vyjádřit vřelé poděkování pracovníkovi oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti, který mi poskytl velmi cenné údaje pro zpracování statistických údajů aplikace dohody o vině a trestu.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat mé rodině, která mi byla oporou po celou dobu studia.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Vývoj institutu dohody o vině a trestu	4
2.1	Historický vývoj	5
2.2	Legislativní vývoj v České republice	7
2.2.1	Zařazení dohody o vině a trestu do právního řádu České republiky ...	8
3	Dohoda o vině a trestu a jiné alternativní způsoby trestního procesu.....	10
3.1	Právo na spravedlivý proces.....	10
3.2	Trestněprávní alternativy ve světle racionalizace trestní justice	13
3.2.1	Racionalizace trestní justice	14
3.2.2	Trestněprávní alternativy.....	15
3.2.3	Trest odnětí svobody	17
3.3	Odklony v trestním řízení.....	18
3.3.1	Charakteristické znaky odklonů	19
3.3.2	Problematika zařazení dohody o vině a trestu mezi odklony.....	23
3.3.3	Memorandum o součinnosti NSZ a ČAK	25
3.3.4	Statistické údaje.....	26
4	Dohoda o vině a trestu de lege lata	29
4.1	Základní charakteristika	29
4.2	Rozpor s vyjmenovanými zásadami trestního řízení.....	30
4.2.1	Zásada materiální pravdy	32
4.2.2	Zásada volného hodnocení důkazů.....	34
4.2.3	Zásada presumpce nevinny	34
4.2.4	Zásada legality a oficiality	35
4.2.5	Zásada bezprostřednosti a ústnosti	35
4.3	Výhody a nevýhody dohody o vině a trestu	36
4.4	První fáze – Sjednání dohody o vině a trestu	38
4.4.1	Zákonné podmínky.....	38
4.4.2	Práva poškozeného	40
4.4.3	Proces sjednávání dohody o vině a trestu.....	41
4.4.4	Procesní aspekty sjednané dohody o vině a trestu	44
4.4.5	Náležitosti dohody o vině a trestu	45
4.5	Druhá fáze – Řízení o návrhu na schválení dohody o vině a trestu	47
4.5.1	Zahájení řízení o návrhu na schválení dohody o vině a trestu	47
4.5.2	Přezkum návrhu na sjednání dohody o vině a trestu.....	48
4.5.3	Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu..	50

4.5.4	Schválení návrhu dohody o vině a trestu ve veřejném zasedání	52
4.5.5	Rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu.....	55
4.5.6	Schválení návrhu dohody o vině a trestu v hlavním líčení.....	58
5	Srovnání se zahraniční právní úpravou.....	59
5.1	Právní úprava.....	59
5.2	Případy vyloučení patteggiamento	60
5.3	Doba sjednání	61
5.4	Proces sjednávání	62
5.5	Druhy patteggiamenta	62
5.6	Žádost a obsah patteggiamenta.....	63
5.7	Nárok poškozeného	63
5.8	Rozhodnutí soudce	64
5.9	Dohoda o vině a trestu versus Patteggiamento.....	64
6	Závěr	67
	Resumé	70
	Seznam použitých pramenů.....	72

Seznam pojmů a zkratek

Ústava	- Ústava České republiky (č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
Listina	- Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. prosince 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
Úmluva	- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950
tr. řád	- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
tr. zák.	- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
z. s. m.	- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 193/2012 Sb.	- zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s účinností od 1. 9. 2012
zákon č. 333/2020 Sb.	- zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další trestní předpisy, s účinností od 1. 10. 2020
statistické údaje	- statistické údaje o aplikaci dohody o vině a trestu
ESLP	- Evropský soud pro lidská práva
ČAK	- Česká advokátní komora
NSZ	- Nejvyšší státní zastupitelství

1 Úvod

Diplomová práce nese název „*Dohoda o vině a trestu*“, jejímž tématem je stejnojmenný institut trestního práva procesního. Dohoda o vině a trestu představuje jeden ze zvláštních způsobů trestních procesů, který byl do právního řádu České republiky zakotven zákonem č. 193/2012 Sb. Konkrétně je v tr. řádu právní úprava dohody o vině a trestu zakotvena v ustanoveních § 175a, § 175b a § 314o až 314s a nově zejména v ustanoveních § 196 odst. 2 písm. b), § 206b, 206c a 206d.

Volba tématu diplomové práce vycházela z mého vztahu k trestnímu právu, jehož materie se mi jeví jako velmi zajímavá. Současně pak dohoda o vině a trestu je s ohledem na rok jejího zavedení do právního řádu České republiky stále poměrně novým a diskutovaným institutem v trestním právu, na rozdíl, jak se v diplomové práci dozvíme, od zemí patřících do angloamerické kultury, což se jeví jako logické ve světle skutečnosti, že tyto země jsou označovány za kolébkou existence a hojně aplikace institutu dohody o vině a trestu. Jedním z důvodů, kterým někteří z odpůrců dohody o vině a trestu argumentují, je, že není správné, aby docházelo k přejímání právních institutů v rámci jiných právních kultur.

Dalo by se říci, že se jedná dokonce o téma na výsost aktuální, jehož plamen diskuzí ještě více zažehlo přijetí zákona č. 333/2020 Sb., kterým se rozšířila možnost aplikace dohody o vině a trestu i v případech trestných činů, vyšší míry společenské škodlivosti, zvláště závažných zločinů. Tudíž se stala aplikovatelnou u všech trestných činů. Odpůrci proti rozšíření aplikace dohody o vině a trestu na zvláště závažné zločiny vystupují s argumentem, že není přípustné, aby docházelo k tzv. kupčení se spravedlností,¹ jak někteří o dohodě o vině a trestu hovoří v obecné rovině, natož v případech zvláště závažných zločinů, kde je zájem společnosti na spravedlivém potrestání pachatele o poznání vyšší. Zůstává však otázkou, do jaké míry se skutečně jedná o tzv. kupčení se spravedlností, anebo o snahu o vytvoření efektivnější trestní justice ve světle racionalizace trestní justice.

Text diplomové práce je bez úvodu a závěru rozčleněn do čtyř základních částí. Jsou jimi *Vývoj dohody o vině a trestu*, *Dohoda o vině a trestu a jiné alternativní způsoby trestního procesu*, *Dohoda o vině a trestu de lege lata*

¹ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 2263.

a *Srovnání se zahraniční právní úpravou*. Následně tyto části mají vždy několik kapitol a tyto zpravidla další podkapitoly, které dodávají na přehlednosti a systematickosti textu diplomové práce.

Část zaměřená na vývoj dohody o vině a trestu se věnuje historickému vývoji institutu dohody o vině a trestu, zejména kdy bylo zasazeno první semínko jeho vzniku z pohledu území celého světa, s hledáčkem zaostřeným na země angloamerického právního systému. V závěru této části je popsán zákonodárný proces vedoucí k přijetí dohody o vině a trestu do právního řádu České republiky.

Další část se věnuje trestním procesům, které jsou alternativní vůči standardnímu trestnímu řízení, mezi ně, jak již víme, je dohoda o vině a trestu řazena, a proto jsou obsahem diplomové práce. Obsah této části je důležitý pro správné pochopení tématu diplomové práce, a to proto, že mají řadu shodných znaků s dohodou o vině a trestu. O alternativních trestních procesech je v obecné rovině pojednáno na pozadí základních zásad imanentních pro trestní právo procesní, zejména pak zásady spravedlivého procesu. Tyto zásady se v minulosti v určitých časových obdobích dostávaly tzv. „do úzkých“, neboť ne vždy se trestní justici dařilo jim dostat z různých důvodů. Právě mimo jiné z tohoto důvodu se alternativám v trestním řízení otevíraly dveře novým možnostem, jak existující problémy řešit. Pozornost je upřena i k problematice odklonů v trestním řízení, mezi něž bývá dohoda o vině a trestu řazena. Nebude však překvapením, že ani zde nepanuje jednotný názor, a proto ji mnozí autoři mezi odklony neřadí. Jak uvidíme v textu, mají pro to své důvody vyplývající z jejich argumentace a přesvědčení.

Jádro diplomové práce je obsahem části třetí a cílí na recentní právní úpravu dohody o vině a trestu v právním řádu České republiky. Platnou právní úpravou se myslí zákonný proces sjednávání dohody o vině a trestu, postupy s tím spojené, podmínky, za nichž může být sjednána, případy, ve kterých může a nesmí být sjednána, a konečně proces jejího schválení včetně rozhodnutí o ní. Diplomová práce se neopomněla věnovat Memorandu o součinnosti NSZ a ČAK a zákona č. 333/2020 Sb. a na to navazujícím statistickým údajům.

V části, která se zabývá komparatistickou studií, je v základních rysech srovnávána dohoda o vině a trestu s obdobným trestněprávním institutem právního řádu Italské republiky tzv. patteggiamentem. Výběr italského práva byl ovlivněn dvouletým zahraničním studijním pobytem v Italské republice na státní univerzitě

v Miláně, uskutečněným v rámci mého studia na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Samozřejmě se nejedná o pravou komparatistickou studii, ale pouze o stručnou analýzu patteggiamenta a z toho vyvozených rozdílů v porovnání s dohodou o vině a trestu.

Cílem diplomové práce je komplexně představit, analyzovat a zhodnotit dohodu o vině a trestu, a to nejen na základě platné právní úpravy, ale také s vysvětlením související problematiky od jejího vývoje až po její řazení v rámci systému trestního práva, s upozorněním na její kritická místa, zejména pak na její vztahy mezi některými zásadami trestního řízení, a v neposlední řadě také vyzdvihnout její kladné stránky vycházející z cílů racionalizace trestní justice.

Z provedených výsledků analýz dohody o vině a trestu a patteggiamenta jsem se v závěru snažila nastínit i úvahy de lege ferenda.

Tam, kde to bylo vhodné, jsem do textu diplomové práce zařadila i judikaturu, i když s ohledem na nemnohost rozhodnutí týkajících se dohody o vině a trestu poskrovnu.

Diplomová práce vychází z právního stavu ke dni 31. 3. 2022.

2 Vývoj institutu dohody o vině a trestu

Vývoj a samotný vznik institutu² dohody o vině a trestu je velmi obtížně uchopitelným tématem ke zpracování, aby jeho výsledkem bylo jednoduché, stručné, ale hlavně komplexní shrnutí dané problematiky. Příčinou uvedeného je v první řadě skutečnost, že relevantní literatura není v názorech na vývoj institutu dohody o vině a trestu jednotná, dokonce je mnohdy i diametrálně rozporná.³ Co do datace vzniku tohoto institutu, dochází mnohdy k rozkolům již v rámci jediného autora, neboť autoři sami často nejsou přesvědčeni o tom, kdy vznikl, a proto jsou jejich práce z velké části postaveny na představování a porovnávání určitých tezí a teorií na pozadí historického kontextu. Dalším možným důvodem, ve kterém spatřuji příčinu komplexnosti problematiky vývoje a vzniku institutu dohody o vině a trestu, je geografické hledisko. Institut se vyvíjel na různých místech, zpočátku i nezávisle na sobě, byl ovlivňován místními zvyklostmi, praxí trestní justice a jejími principy, na nichž byla vystavěna, dokonce možná i státním zřízením, či kulturou. V neposlední řadě složitost vývoje institutu dohody o vině a trestu spatřuji v jeho velmi dynamické povaze, který byl velmi výrazně proměnlivý od snahy o zavedení institutu dohody o vině a trestu, a posílení jeho postavení, přes odpor proti jeho existenci až po snahu jeho vymýcení. A skutečně v historii nacházíme časová období, která procházela přes tato tři stádia.⁴

Ve světle právě uvedeného lze doplnit, že, aby byla daná problematika vývoje a vzniku institutu dohody o vině a trestu zpracována skutečně kvalitně, bylo by nutné prostudovat opravdu velké množství, nejlépe všech, relevantních informací potřebných k vytvoření objektivního obrazu o tom, jakým procesem tento institut procházel napříč světem a časem. Na takové postupy s ohledem na téma diplomové práce bohužel není prostor. Diplomová práce provádí opravdu

² Vyskytuje-li se v diplomové práci pojem dohody o vině a trestu bez dalšího, jedná se o dohodu o vině a trestu podle tr. řádu. Pokud pracuji v této části, ale i v dalším textu diplomové práce s *institutem* dohody o vině a trestu, myslí se tím obdobný institut dohody o vině a trestu jako již v úvodu zmiňované patteggiamento anebo jmenovaný trestněprávní institut v obecné rovině.

³ ALSCHULER, A. W. Plea Bargaining and Its History. *Law and Society Review*. [online]. 1979. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3053250?seq=1>.

³ Brady v. United states, 397 U.S. 742, 1970.

⁴ ALSCHULER, A. W. Plea Bargaining and Its History. *Law and Society Review*. [online]. 1979. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3053250?seq=1>.

velmi stručný exkurz do problematiky vývoje a vzniku institutu dohody o vině a trestu.

2.1 Historický vývoj

Institut dohody o vině a trestu byl v minulosti spojován s angloamerickými právními systémy, jako jsou Spojené státy americké či Anglie, později se však začal přejímat i do právních systémů kontinentálních, tak jako právě v roce 2012 do právního řádu České republiky. Před rokem 2012 byl institut dohody o vině a trestu již přijat například do právního řádu Spolkové republiky Německa a Slovenské či Italské republiky.

Institut dohody o vině a trestu v angloamerickém právním systému, který je označován jako tzv. *plea bargaining*, se však od dohody o vině a trestu v právním řádu České republiky liší. „*Plea bargaining předpokládá dohodu, ve které pachatel přizná vinu a veřejný žalobce za toto přiznání viny poskytne pachateli určité ústupky. Soud se omezí na zjišťování pravdivosti přiznání a neprovádí formálně složité dokazování.*“⁵ Naopak dohoda o vině a trestu v právním řádu České republiky předpokládá prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a ten je předmětem sjednané dohody o vině a trestu.⁶

Institut dohody o vině a trestu, tak jak ho v jeho podobách známe dnes, je výsledkem procesu, který probíhal po staletí, na druhou stranu, a s jistou rezervou řečeno, jeho podstata zůstala stejná. Domnívám se tedy, že když se hovoří o vývoji institutu dohody o vině a trestu, má se na mysli vývoj podmínek, za nichž mohl být sjednáván, tedy kdo ho mohl sjednat, v jakém stádiu trestního procesu, v jakém rozsahu či v jakých trestných činech.

Jak jsem již výše uvedla, o tom, kdy byl institut dohody o vině a trestu poprvé použit, nepanuje jednotný názor. Někteří autoři⁷ úplné prvopočátky tohoto institutu spojují dokonce již s anglosaskými časy v Anglii ve snaze potlačení neblahých dopadů plynoucích z institutu krevní msty, který byl tehdejším

⁵ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19.

⁶ Blíže k tomu podkapitola 4.1.1. diplomové práce.

⁷ FRIEDMAN, L. The Plea Bargain in Historical Perspective. *Law & Society Review*. [online]. 1979. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3053251?seq=1>.

způsobem řešení konfliktů. Existují i názory⁸ hovořící o době pozdější, kdy za nejstarší datovanou zmínkou jistého vyjednávání v rámci institutu dohody o vině a trestu považují soudní proces, který se odehrál v roce 1431 před církevním soudem ve Francii, v zemi, která byla ve středověku ovlivněna právě angloamerickou právní kulturou. Tehdy se měla Johanka z Arku doznat ke spáchanému činu výměnou za slib soudu spočívající v jeho shovívavosti při ukládání trestu. Johanka z Arku však své doznání následně odvolala a byla odsouzena k trestu smrti upálením na hranici. Jiné zdroje⁹ naopak uvádí jako první příklad jednání o dohodě o vině a trestu Salemské soudní procesy z roku 1692 známé jako inkviziční stíhání čarodějnic, odehrávající se ve městě Salem ve státě Massachusetts. Čarodějnicím byla učiněna nabídka jejich doznání za to, že nebudou popraveny. Soudci tím měli sledovat odkrytí dalších čarodějnic.

Zůstaňme na území Spojených států amerických, neboť to bývá s institutem dohody o vině a trestu nejčastěji zmiňováno. Ve Spojených státech amerických byl institut dohody o vině a trestu až do 19. století omezeně využíván. Až do této doby soudy od jeho používání odrazovaly, soudě úspěšně, neboť z evidence z počátku 19. století některých trestních soudů Spojených států amerických bylo zřejmé, že jeho používání se velké oblibě netěšilo. Možným vysvětlením, proč soudy od doznání obviněného odrazovaly, byla skutečnost, že tehdy za většinu trestných činů hrozil trest smrti. Naopak od druhé poloviny 19. století začal být zaznamenáván významný nárůst počtu případů, v nichž byl institut dohody o vině a trestu aplikován. Již na přelomu století se institutem dohody o vině a trestu vyřešilo bezmála 50 % trestních věcí¹⁰ a v následujících letech průzkumy¹¹ prokázaly, že až dokonce minimálně 70 % trestních věcí. Stalo se tak mimo jiné díky tlaku soudních rozhodnutí poukazujících na tehdejší problémy trestní justice, jako byly složitost, délka a náklady spojené se soudním procesem,¹² která v institutu dohody o vině

⁸ MEYER, J. F. Plea bargaining. *Encyclopedia Britannica*. [online]. 26. 02. 2020. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/plea-bargaining/> MATHER, L. Comments on the History of Plea Bargaining. *Law & Society Review*. [online]. 1979. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: https://digitalcommons.law.buffalo.edu/journal_articles/846.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ ORTMAN, W. When Plea Bargaining Became Normal. [online]. 2019. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.semanticscholar.org/author/William-Ortman/118435429>.

¹¹ MOLEY, R. The Vanishing Jury. *Southern California Law Review*. [online]. 1928. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/scal2&i=113>.

¹² ALSCHULER, A. W. Plea Bargaining and Its History. *Law and Society Review*. [online]. 1979. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3053250?seq=1>.

a trestu viděla jejich alespoň částečné řešení. Zlomový okamžik v roce 1970 na cestě za jeho zavedením do trestního práva ve Spojených státech amerických je spojován s rozhodnutím Nejvyššího soudu Spojených států amerických, *Brady v. United States*,¹³ které nepřímou zakotvilo, že institut dohody o vině a trestu je neodmyslitelnou součástí tammního trestního práva. Ihned v následujícím roce, v roce 1971, vydal stejný soud další rozhodnutí, a sice rozhodnutí *Santobello v. New York*, které judikovalo již bližší podmínky sjednávání institutu dohody o vině a trestu, neboť postup jeho aplikace nebyl dosud právně upraven. Konkrétně stanovilo, že pokud by byl institut dohody o vině a trestu rozsudkem schválen za podmínek, které neodpovídají dojednání obviněného se státním zástupcem, soud by měl toto napadené rozhodnutí zrušit a zajistit nový proces souzený jiným soudcem než u toho, před kterým obvinění předtím prohlásil vinu. V dnešní době ve Spojených státech amerických je dohoda o vině a trestu základním trestněprávním institutem, kterým je vyřešeno více než 90 % trestních věcí.¹⁴

2.2 Legislativní vývoj v České republice

Za přijetím zákona č. 193/2012 Sb., kterým byla do právního řádu České republiky zakotvena dohoda o vině a trestu, stály i neúspěšné legislativní návrhy usilující o její dřívější prosazení. Historicky byl návrh na zavedení dohody o vině a trestu do českého trestního práva Parlamentem České republiky projednáván již před rokem 2012.

Prvním pokusem, kterým měla být zakotvena dohoda o vině a trestu do tr. řádu, byl legislativní návrh vlády v roce 2004.¹⁵ Tento však neprošel ani prvním čtením v Poslanecké sněmovně České republiky, a tudíž se svého přijetí nedočkal. Na základě předmětného návrhu vlády byl státní zástupce oprávněn navrhnout dohodu o vině a trestu nejpozději při prvním hlavním líčení před zahájením dokazování. Podmínkou možnosti schválení dohody o vině a trestu bylo doznání obviněného ke spáchanému trestnému činu, který byl uveden v obžalobě, a souhlas obviněného s návrhem státního zástupce co do druhu i výše trestu. Soud neprovedl

¹³ *Brady v. United states*, 397 U.S. 742, 1970.

¹⁴ ORTMAN, W. When Plea Bargaining Became Normal. [online]. 2019. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.semanticscholar.org/author/William-Ortman/118435429>.

¹⁵ Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk č. 836/2004. [online]. [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=836&ct1=0>.

dokazování, vyjma dokazování potřebného pro rozhodnutí o náhradě škody, nezpůsobilo-li to nadměrné zatížení soudu. Aplikace dohody o vině a trestu byla omezená pouze na trestné činy s horní hranicí trestní sazby do 5 let. V otázce obhajoby obviněného bylo předpokládáno, že obviněný¹⁶ musí mít obhájce v případě, pokud by státní zástupce navrhoval nepodmíněný trest odnětí svobody.

Dalším pokusem o zakotvení dohody o vině a trestu byl vládní návrh¹⁷ z roku 2008, který však neprošel třetím čtením v Poslanecké sněmovně České republiky. Jedná se o návrh, jehož obsah byl inspirován slovenskou a německou právní úpravou institutu dohody o vině a trestu, jehož primárním cílem bylo trestní řízení zrychlit a zefektivnit. Aplikace dohody o vině a trestu byla omezena pouze na trestné činy s horní hranicí trestní sazby do 5 let, s pozměňovacími návrhy se však její použití pozměnilo tak, že se stanovil výčet trestných činů, ve kterých nemohla být sjednána.¹⁸ Obviněný musel být povinně zastoupen obhájcem po celou dobu dohodovacího řízení. Co do rozsahu práv poškozeného byl poškozený oprávněn uplatňovat pouze nárok na náhradu škody.

2.2.1 Zařazení dohody o vině a trestu do právního řádu České republiky

Po zmiňovaných předchozích neúspěších o zavedení dohody o vině a trestu byla konečně přijata do právního řádu České republiky zákonem č. 193/2012 Sb. Důvodem dlouhého legislativního procesu vedoucího k zakotvení dohody o vině a trestu byl především kontroverzní náhled na tento trestněprávní institut, který byl, a jak uvidíme, i je způsobován mnohými negativními prvky, které s sebou přináší, zejména se jedná o rozpor ze základními zásadami trestního práva procesního.¹⁹ Naopak jedním z kladných prvků zavedení dohody o vině a trestu byla vidina

¹⁶ Srov. § 12 odst. 7, odst. 8 tr. řádu.

¹⁷ Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk č. 574/2008. [online]. [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>.

¹⁸ Usnesení ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny PČR z 53. schůze, dne 4. března 2009, č. 135. [online]. [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=574&ct1=1>.

¹⁹ ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges), s. 19.

přínosné reakce na skutečnost, že trestní právo nevyužívalo možnosti proto, aby dokázalo do plna zajistit právo obviněného na rychlý a spravedlivý proces.²⁰

²⁰ STRÍŽ, D. Dohoda o vině a trestu ve světle novelizace trestního zákoníku. *Epravo.cz*. [online]. 3. 9. 2020. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-ve-svetle-novelizace-trestniho-zakoniku-111800.html?mail>.

3 Dohoda o vině a trestu a jiné alternativní způsoby trestního procesu

3.1 Právo na spravedlivý proces

Právo na spravedlivý proces je jednou ze základních zásad vlastních tématu diplomové práce.²¹ Je třeba ji vyzdvihnout v kontextu problematiky alternativních trestních procesů, neboť obsah práva na spravedlivý proces je stavěn do první linie argumentů pro jejich zavádění a nutnosti jejich existence, neboť ne každá z vlastností standardního trestního procesu, jak uvidíme v textu, je jeho kladem, zejména pak v porovnání s konkrétní vlastností jiných nabízejících se možností vyřešení trestní věci. Z tohoto důvodu není trestní řízení ve své klasické podobě vždy tím nejúčinnějším řešením. Navzdory kladným vlastnostem standardního trestního řízení je naopak doba jeho trvání mnohdy jednou z těch záporných vlastností, která může ohrožovat právo na spravedlivý proces ve světle požadavků vyplývajících z mezinárodních pramenů.

Právo na spravedlivý proces je řazeno do katalogu základních lidských práv a představuje jeden ze základních pilířů právního řádu států demokratického zřízení. Právo na spravedlivý proces nestojí samo o sobě, jeho obsahem je několik dílčích procesních práv, která ve svém souhrnu garantují právo na nezávislou a nestrannou soudní moc. Dle hierarchie norem podle právní síly je právo na spravedlivý proces v právním řádu České republiky zakotveno jak na úrovni ústavní, tak i na úrovni zákonné.

Na ústavní úrovni je zakotveno v Ústavě, konkrétně v čl. 81 až 96 ve své čtvrté části věnující se *Moci soudní*. Dále v Listině v hlavě páté upravující *Právo na soudní a jinou právní ochranu*. Zejména půjde o čl. 36 odst. 1 Listiny, který stanoví, že: „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“²² Dále pak lze poukázat na čl. 38 odst. 2 Listiny, který mimo jiné zakotvuje právo každého na to, aby byla jeho věc projednána bez zbytečných průtahů. Uvedené dále souvisí se zásadou rychlosti, v jejímž světle je kladen důraz na orgány činné

²¹ SOTOLÁŘ, A. PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000. Beckovy příručky pro právní praxi, s. 3.

²² Srov. čl. 36 odst. 1 Listiny.

v trestním řízení, aby postupovaly co nejrychleji, jak jen je to možné, samozřejmě s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu. V kontextu bývá uváděna i zásada hospodárnosti, neboť dlouhé trestní řízení zatěžuje trestní justici, což zvyšuje nákladnost na jeho vedení a činí ho nevhodným.²³

Na zákonné úrovni je právo na spravedlivý proces zakotveno v mnohých právních předpisech různých právních odvětví. S ohledem však na zvolené téma diplomové práce uvedu právní předpisy, které jsou klíčovými pro odvětví práva trestního. Právo na spravedlivý proces bývá obsaženo zejména v úvodních ustanoveních toho kterého právního předpisu věnujícím se hlavním zásadám, na nichž je daný právní předpis vystavěn. Příkladem jsou ustanovení § 2 odst. 4 tr. řádu, které zjednodušeně říká, že orgány činné v trestním řízení musí projednávat trestní věci urychleně a dbát na to, aby nedocházelo ke zbytečným průtahům, a ustanovení § 3 odst. 6 z. s. m., dle kterého se apeluje na to, aby byla věc mladistvého projednána soudem pro mládež v přiměřené lhůtě, nejlépe bezodkladně.

Dále je Česká republika na základě čl. 10 Ústavy vázána mnohými mezinárodními smlouvami, z pohledu práva na spravedlivý proces je významná mezinárodní smlouva, kterou je Úmluva. Právo na spravedlivý proces je v ní zakotveno v čl. 6 odst. 1, které patří mezi jedno z jejích nejrozsáhlejších ustanovení a zakotvuje mimo jiné i další procesní práva. Ve světle judikatury ESLP²⁴ se čl. 6 odst. 1 Úmluvy aplikuje na všechny procesy, při nichž se rozhoduje o soukromých právech a povinnostech osob, tudíž se nevztahuje pouze na procesy trestního práva, ale uplatní se i při procesech civilních či při procesech rozhodujících orgánů ve správních řízeních. Jinými slovy řečeno se čl. 6 odst. 1 Úmluvy uplatní na všechna řízení, při nichž dochází k rozhodování o právech a závazcích soukromé povahy.²⁵ Dalším příkladem mezinárodní smlouvy, jako významného mezinárodního pramene zakotvujícího právo na spravedlivý proces, kterou je Česká republika vázána, je Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948.

²³ MUSIL, J. Rychlost trestního řízení. [online]. 2010. [cit. 2022-02-27] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz>.

²⁴ Srov. *Case of Albert and Compte v. Belgium, 1981/ Case of le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium, 1983* / PÍTROVÁ, L. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. pod. rozš. vyd. Praha: C. H. Beck. 2009. Beckovy odborné slovníky, s. 1981.

²⁵ HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. pod. rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.

Byť by bylo zajímavé věnovat se všem druhům procesů existujících v právním řádu České republiky ve světle práva na spravedlivý proces, dále se zaměřím s přihlédnutím k tématu diplomové práce na procesy práva trestního.

Dílčí práva, která jsou subsumována pod právo na spravedlivý proces, lze dělit do dvou skupin. Do první skupiny práv se řadí práva, která se uplatňují při různých druzích procesů (viz výše), a do skupiny druhé pak práva, která se uplatňují při trestních procesech.²⁶ Výčet dílčích práv práva na spravedlivý proces je široký, a proto uvedu příkladem pouze některá z nich, která považuji pro splnění cílů diplomové práce za klíčová. Nepůjde tedy o výčet taxativní. Jedná se o, již zmíněné, právo na projednání věci bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě, dále pak právo na zákonnou procesní úpravu, právo na veřejné projednání věci, právo na nestranný a nezávislý soud a zákonného soudce, právo vyjádřit se ke všem důkazům a v neposlední řadě zásadu rovnosti stran. Vyjmenovaná dílčí práva jsou řazena do první skupiny uvedeného dělení, a naopak do druhé skupiny patří kupříkladu presumpce nevin, právo na obhajobu, či právo na odepření výpovědi.²⁷

Pozornost bych upřela k prve jmenovanému dílčímu právu, k právu na projednání věci bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě. Odvozuje se od něho povinnost státu zajistit podmínky pro rychlé a kvalifikované projednání věci v rámci procesů, při nichž se zasahuje do práv a povinností osob.²⁸ Přílišná délka trestního procesu ohrožovala zájem chráněný státem spočívající v dodržování práva na spravedlivý proces či zásady rychlosti a hospodárnosti, a tak představovala hrozbu, že trestní proces nedostojí svému požadavku spravedlnosti v důsledku jeho délky trvání. Zúbek k tomuto uvádí, že: „*O spravedlnosti nemůže být řeč, je-li vykonávána opožděně.*“²⁹ Spravedlivý charakter trestního procesu může být ohrožen dlouhou dobou, po kterou probíhá, tím způsobem, že může docházet

²⁶ Srov. FÜHREROVÁ, J. K výkladu dovolacích důvodů při porušení práva na spravedlivý proces. Advokátní deník. [online]. 17. 01. 2019. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/01/17/k-vykladu-dovolacich-duvodu-v-trestnim-rizeni-pri-porusenim-prava-na-spravedlivy-proces/>.

²⁷ Srov. DRAŠTÍK, A. In: GRÍVNA, T., ŠÍMÁNOVÁ, H. a kol. *Trestní právo a právní stát*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, s. 12./ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci Miranda vs. Arizona ze dne 13.16.1966, č. 384 U.S. 436.

²⁸ SOTOLÁŘ, A. PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 3.

²⁹ ZÚBEK, J. *Odklony v trestním řízení*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 15.

ke snižování vypovídající hodnoty důkazů.³⁰ Lidská paměť, velmi často jako důkazní prostředek skrze něhož dochází k poznání skutečného stavu věci, s odstupem času slábne, lidé zapomínají nebo se mění jejich představy o zažitých skutečnostech, a proto je důležité reagovat na spáchaný trestný čin co nejpohotověji. Dalším neblahým následkem zdlouhavého procesu je snižující se zájem společnosti na následném potrestání pachatele, obdobně pak i jeho nápravy. V neposlední řadě se vytrácí bezprostřední vztah mezi trestným činem a trestem a obviněným, často případně i poškozeným, jsou-li příliš dlouho vystaveni nejistotě ohledně výsledku řízení.³¹

Neopodstatněné průtahy, nečinnosti v trestním řízení, anebo mnohdy jednoduše příliš dlouhá doba trestního řízení vyplývající z jeho povahy, kterým nedokáží orgány činné v trestním řízení zabránit, podryvá víru v právo jako takové, neboť kdo jiný, než trestní soudní justice by měla vzít spravedlnost efektivně a účinně do svých rukou a zakročit ve jménu ochrany jednotlivých práv, dokonce i celého právního řádu státu.

V kontextu práva na spravedlivý proces a dohody o vině a trestu lze tedy poznamenat, že i přes jistá negativa,³² která s sebou dohoda o vině a trestu nese, se jedná o přínosný institut jdoucí vstříc zrychlení a zefektivnění trestního řízení, potažmo spravedlivému procesu.

3.2 Trestněprávní alternativy ve světle racionalizace trestní justice

Důraz na dodržování práv osob a uvedených povinností rozhodujících orgánů činných v trestním řízení vyplývajících z práva na spravedlivý proces a souvisejících zásad, zejména zásady rychlosti a hospodárnosti, začal být na trestní justici kladen na počátku 90. let 20. století v reakci na problémy, které s sebou v této době trestní justice nesla. Byly jimi přeplněnost věznic a vysoké výdaje s tím spojené, nízká míra resocializace odsouzených, vývoj práva obviněného na obhajobu, v důsledku kterých docházelo k negativnímu působení na právě

³⁰ MUSIL, J. Rychlost trestního řízení. [online]. 2010. [cit. 2022-02-28] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz>.

³¹ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2262.

³² Blíže k tomu kapitola 4.3 diplomové práce.

zmiňovanou rychlost a dále i bohužel kvalitu trestního řízení.³³ Nátlak potřebných změn mimo jiné vytvářela i společenská poptávka reagující na vývoj role pachatele, poškozeného a koncepce trestní justice.³⁴ Dalším z problémů, které přispívaly k neefektivnosti trestní justice, byla skutečnost, že v důsledku vývoje společnosti a trestního práva docházelo k rozšiřování podmínek trestní odpovědnosti a současně i katalogu trestných činů,³⁵ které byly postupně zakotvovány do tr. zák. Následkem bylo zvyšování počtu spáchaných trestných činů a trestních soudních řízení, v rámci nichž musely soudy o trestných činech rozhodovat. Se vzrůstajícím počtem trestních věcí se logicky začaly zvyšovat i náklady potřebné k tomu, aby o nich bylo náležitě rozhodnuto.

Na velmi složité situaci trestní justice se mimo jiné podílel následek vyplývající z přesvědčení z počátku 20. století o tom, že trest odnětí svobody byl tím nejúčinnějším trestem. Stal se totiž nejčastěji ukládaným trestem³⁶ a z tohoto důvodu vězeňský systém trpěl náporům jeho přeplnění a s tím spojených nákladů.

3.2.1 Racionalizace trestní justice

Odpovědí na řešení problémů vzniklých na počátku 90. let 20. století byla racionalizace trestní justice, o které Ščerba napsal, že je vnímána jako: „... *prostředek i metoda pro zajištění výkonnější justice ve smyslu zkrácení trestního řízení a zjednodušení jeho administrativní náročnosti.*“³⁷ Zjednodušeně řečeno, bylo nutno zefektivnit a zrekonstruovat již zastaralý systém trestního řízení, potažmo celé trestní justice. Potřeba zrychlit trestní řízení vyplývá mimo jiné z výše uvedených ústavních i mezinárodních pramenů.³⁸ Dále pak s důrazem na efekt trestního řízení a jeho následek je obecně známo, že reakce za použití prostředků trestního práva procesního je mnohem účinnější, dostaví-li se co nejrychleji, nejlépe ihned, po spáchání trestného činu.³⁹ Je však nutno zdůraznit, že ve snaze zrychlení trestního řízení se nesmí zapomínat na základní zásady, na kterých bylo vystavěno.

³³ ZŮBEK, J. *Odklony v trestním řízení*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 14.

³⁴ Tamtéž, s. 17.

³⁵ ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, s.13.

³⁶ KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 109.

³⁷ ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 9.

³⁸ Blíže k tomu kapitola 3.1 diplomové práce.

³⁹ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 9.

Mělo by se dbát na to, aby ke zrychlení trestního řízení nedošlo na úkor jeho kvality, neboť kvalita rozhodně není vlastností trestního řízení, která by mohla být za jeho zrychlení směněna, a proto je třeba brát uvedené na zřetel.

Na závěr lze uvést poznámku Krále,⁴⁰ který ve svém článku uvádí, že uložení mírnějšího trestu nemusí být bráno hned tak na škodu, neboť trest je významný spíše z pohledu rychlosti jeho uložení než přísnosti. Mírnější trest může mít dokonce větší preventivní účinek než trest uložený v rámci zdlouhavého trestního řízení. Zdlouhavým trestním řízením Král nemá na mysli trestní řízení, která jsou zdlouhavými v důsledku nadbytečných průtahů, ale spíše ta, která jsou zdlouhavými ze své podstaty oproti jiným možným způsobům vyřízení trestní věci, jimž se v souvislostech věnuje následující text diplomové práce.

3.2.2 Trestněprávní alternativy

V reakci na historický kontext změn v právním systému v 90. letech 20. století začaly vznikat alternativní způsoby řešení trestních věcí a nové možnosti potrestání pachatelů za spáchaný trestný čin.⁴¹ Sotolář tyto formy alternativního řešení trestních věcí charakterizuje jako: „...specifické postupy využívané alternativně oproti standardnímu trestnímu řízení a zvláštní formy reakce na trestnou činnost představující alternativu k tradičnímu trestu odnětí svobody.“⁴² Souhrnně mohou být označovány jako trestněprávní alternativy.

V zájmu systematiky trestněprávních alternativ došlo v teorii ke vzniku několika typů jejich dělení. Není potřebné je vyjmenovat všechny, pro demonstraci uvedu jedno ze základních, často používaných, a současně i jednodušších dělení. Je jím rozlišení trestněprávních alternativ na alternativy povahy hmotněprávní a procesněprávní.⁴³ Mezi trestněprávní alternativy hmotněprávní řadíme alternativní tresty a alternativy k potrestání. Naopak mezi trestněprávní alternativy procesněprávní řadíme odklony v trestním řízení. S ohledem na procesněprávní

⁴⁰ Srov. KRÁL, V. Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. *Právní rozhledy*. 2008, č. 20, s. II.

⁴¹ ŠÁMAL, P., ŘÍHA, J., STRYA, J. Odklony v justiční praxi – 1. část. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019, č. 9, s. 177–186.

⁴² SOTOLÁŘ, A. PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 3.

⁴³ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice, s. 287.

téma diplomové práce bude bližší pozornost věnována pouze odklonům v trestním řízení.⁴⁴

Důvody vzniku trestněprávních alternativ, které byly doposud v textu uvedeny, referovaly spíše k vlastnostem trestního řízení jako takového, k jeho efektu a neblahým dopadům. Dalším důvodem byl i vývoj společnosti a sním ruku v ruce jdoucí i vývoj pohledu na funkci trestního řízení a trestání pachatele.⁴⁵ V kontextu vývoje společnosti jsou relevantní dva principy trestní justice. Jsou jimi princip retributivní a princip restorativní. Princip retributivní lze považovat za princip výchozí. S ohledem na vývoj společnosti a jejích požadavků došlo k upořádování principu retributivního, vedle něhož přednostně nastoupil princip restorativní, který byl novým odrazem požadavků společnosti. Vztah kontrastujících koncepcí není černobílý a bylo by bláhové hledat je v jejich původních ryze dogmatických podobách, neboť v důsledku jejich vzájemného soužití a vzájemného se ovlivňování již neexistují.⁴⁶ Princip restorativní, který bych označila za princip do jisté míry pokrokový a humánní, představuje novou koncepci trestní justice.

Retributivní princip vychází z myšlenky, že zločin, kterého se pachatel dopustil, je třeba oplatit na základě jeho morálního provinění stejnou újmou a uplatňuje se zejména v oblasti sankcionování veřejnou mocí.⁴⁷ Jedná se o koncepci základního chápání spravedlnosti, od které se s vývojem společnosti a práva přicházelo na nové, více inovativní představy o spravedlnosti, neboť společnost dospěla k závěru, že, aby byl trest opravdovým řešením léčby kriminality, bylo by potřeba pozitivně působit na pachatele, vytvořit mu příhodné podmínky a poskytnout mu tzv. pomocnou ruku na cestě jeho nápravy, která může být, i nemusí, doprovázena negativními vlivy spojenými například s odsouzením, výkonem trestu či jinou stigmatizací pachatele.⁴⁸ Na druhou stranu by se nemělo zapomínat na základní účel a funkci trestu a měla by se vždy důkladně zvážit jeho potřeba, intenzita a zamýšlený účinek.

⁴⁴ Blíže k tomu kapitola 3.3 diplomové práce.

⁴⁵ Srov. TIBITANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2018, s. 18./ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 25.

⁴⁶ SOTOLÁŘ, A. PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 6.

⁴⁷ ZŮBEK, J. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 9.

⁴⁸ ZŮBEK, J. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 22.

Ve světle restorativního principu klade trestní právo důraz na nápravu pachatele trestného činu, čímž současně cílí na prevenci a předcházení páchaní další trestné činnosti.⁴⁹ Spáchaný zločin začal být chápán v rámci nové koncepce trestní justice jako škoda, která vznikla na straně poškozeného nebo oběti trestného činu, a taková musí být v rámci reakce na spáchaný trestný čin odčiněna, zejména formou aktivní účasti pachatele.⁵⁰ Velmi obecně řečeno, dle restorativní trestní justice je spravedlnost nacházena ve snaze nahradit státem chráněný zájem, který byl v důsledku spáchaní trestného činu ohrožen.⁵¹ Celkový koncept restorativní justice je širší, než pouze jak byl nastíněn v předchozích větách. Jednotná definice neexistuje, a proto ho lze vyspecifikovat pomocí několika znaků, které jsou mu imanentní, a dokáží tak vykreslit obraz jeho významu. Těmito znaky jsou náhrada způsobené újmy pachatelem, obnova narušených vztahů, řešení příčin a následků trestné činnosti, začlenění oběti a pachatele do společnosti, či aktivní participace přímých účastníků na společném hledání řešení dané situace.⁵²

Právě koncept restorativní justice je vnímán jako klíčový zdroj obsahu povahy a myšlenek právní úpravy i uplatnění většiny alternativních způsobů řešení trestních věcí, jimiž jsou zejména odklony a alternativní tresty,⁵³ které by měly být aplikovány v případech trestných činů s nižší mírou společenské škodlivosti, ve kterých dochází ke zmírňování negativního dopadu uplatňování retributivní justice.

3.2.3 Trest odnětí svobody

Jak již bylo uvedeno v rámci koncepce racionalizace trestní justice, ve světle restorativního principu docházelo ke vzniku jak alternativních řešení trestních věcí, tak alternativ k potrestání a alternativních trestů neboli trestů odlišných od trestů odnětí svobody.⁵⁴

⁴⁹ ŠČERBA, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 19.

⁵⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2 přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 221.

⁵¹ SOTOLÁŘ, A. PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 9.

⁵² MASOPUST ŠACHOVÁ, P. *Restorativní přístupy při řešení trestné činnosti*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 13.

⁵³ SOTOLÁŘ, A. PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 12.

⁵⁴ SOTOLÁŘ, A. PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 3.

S ohledem na širokou aplikaci trestu odnětí svobody pod vlivem restorativního principu, zejména s ohledem na nápravu pachatele a prevenci trestné činnosti, již nebylo žádoucí, aby trestní justice přistupovala k trestání pachatele jako doposud, a tak se začala zvažovat samotná efektivita trestání. Nutné bylo také reagovat na skutečnost přeplněnosti věznic a s tím spojených nákladů.⁵⁵ Trest odnětí svobody se přestal jevit jako vždy ten jediný účinný a správný způsob potírání kriminality,⁵⁶ a tak bylo potřeba přijít s novými možnostmi a způsoby, kterými byly právě vznikající trestněprávní alternativy. Hlavním problémem trestu odnětí svobody je skutečnost, že pachatel utrpí újmu v oblasti resocializace tím, že je izolován od svého původního života. Jsou v podstatě narušeny rodinné a přátelské vazby a po vykonaném trestu odnětí svobody se mnohdy velmi těžce znovu začleňuje do společnosti a navrácí se k řádnému životu. Z tohoto důvodu se po propuštění z trestu odnětí svobody může zvyšovat tendence pachatele k pokračování v páchání trestné činnosti, a tudíž efekt nápravy pachatele je zanedbatelný, či dokonce nulový. Trest odnětí svobody tak pachateli při jeho výkonu sice zabrání fakticky v pokračování páchání trestné činnosti a zajistí tak ochranu společnosti před protiprávním jednáním pachatele a jeho následky, avšak to může být jen dočasně, a to po dobu výkonu trestu odnětí svobody bez efektu nápravy. Proto se často hovoří o tzv. krizi trestu odnětí svobody.⁵⁷

3.3 Odklony v trestním řízení

„Odklony, anglicky diversion, znamenají odklonění od pravidelného průběhu trestního řízení.“⁵⁸ Takto vnímá odklony Šámal. Jelínek naopak odklonem rozumí: „...odchylku od typického průběhu trestního procesu, která znamená, že trestní řízení nedospěje do svého obvyklého konce, do vynesení odsuzujícího rozsudku, nedojde k vyslovení viny, k uložení klasické trestní sankce, ale řízení se od této cesty ‚odkloní‘ a trestní věc se vyřídí jinak, velmi často tak, že se trestní stíhání zastaví, což je charakteristický znak odklonu.“⁵⁹

⁵⁵ ZŮBEK, J. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 22.

⁵⁶ SOTOLÁŘ, A. PŮRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 22.

⁵⁷ ŠÁMAL, P., ŘÍHA, J., STRYA, J. Odklony v justiční praxi – 1. část. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019, č. 9, s. 177–186.

⁵⁸ ŠÁMAL, P. Odklony v justiční praxi. *Právní prostor*. [online]. 2019. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/odklony-v-justicni-praxi>.

⁵⁹ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 728.

Právní úprava zvláštních způsobů řízení je obsažena v ustanoveních § 290 až 314s tř. řádu, mezi ně, jak již bylo uvedeno v předchozím textu, jsou odklony v trestním řízení řazeny, a to jako jejich specifická podkategorie.⁶⁰ Pojem odklonu v trestním řízení není nikde v českém právním řádu definován. Stejně tak ani s pojmem odklonu recentní právní úprava nepracuje, jedná se o pojem používaný trestněprávní teorií. Bohužel ani tato nepracuje s žádnou obecně jednotnou a ustálenou definicí odklonu. Jak literatura⁶¹ uvádí, více méně se jedná o subjektivní náhled a vnímání odklonů toho kterého autora, nelze tudíž brát jednotlivé definice za obecně uznávané. V neshodě jsou však co do rozsahu pojmu odklonu, jeho funkce, povahy či účelu.⁶² Požadavek na konci 20. století na jejich zařazení do právního řádu České republiky je spojován s problematikou příchozí racionalizace trestní justice.⁶³ V tomto kontextu se za hlavní účel odklonů uvádí mimo jiné zjednodušení a zrychlení trestního řízení, k čemuž dochází tím, že se nemusí konat hlavní líčení.⁶⁴

Tak jako není možné nalézt jednotnou definici odklonů, nelze nalézt ani jednotný náhled na jejich dělení. Odklony jsou děleny různě, a to v závislosti na přesvědčení toho kterého autora. Šámal vnímá odklony v užším a širším slova smyslu a podle toho je pak následně rozlišuje.⁶⁵ Jelínek uvádí, že to, co za odklony budeme považovat a případně jak je následně i dělit, záleží na tom, jak si sami pojem odklonu vymežíme.⁶⁶

S ohledem na značnou pluralitu dělení odklonů jsem dospěla k závěru, že jejich rozlišujícím kritériem, kterým se odlišují od standardních řízení či mezi sebou navzájem, jsou jejich charakteristické znaky.

3.3.1 Charakteristické znaky odklonů

⁶⁰ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s.1756. / ŠČERBA, F. In: FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 779.

⁶¹ TIBITANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 31.

⁶² Srov. PROVAZNÍK, J. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 79-85.

⁶³ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 464.

⁶⁴ ŠČERBA, F. In: FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 779.

⁶⁵ ŠÁMAL, P. Odklony v justiční praxi. *Právní prostor*. [online]. 2019. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/odklony-v-justicni-praxi>.

⁶⁶ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 729.

Znaky odklonů lze dělit na ty, které jsou společnými pro všechny druhy odklonů, nazývané jako znaky *obecné*, a na ty, které jsou příznačnými pouze některým z odklonů, označované jako znaky *specifické*.⁶⁷ Z důvodu systematičnosti následujícího textu bude proveden výčet a stručný rozbor znaků obecných a následně znaků specifických.

Prvním z obecných znaků odklonů je tzv. nenárokovost použití, která se dovozuje z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 5 Tdo 347/2004. Jde o to, že obviněný nemá právní nárok na to, aby jeho trestní věc byla odklonem vyřešena, a to ani za předpokladu, splnil-li veškeré zákonné podmínky nutné k tomu, aby bylo možné trestní věc odklonem vyřešit. Současně nemůže být obviněnému použití odklonu vnučeno. Uvedené podporuje i skutečnost, že uplatnění odklonu v trestní věci se neodvozuje pouze od vůle jedné ze stran trestního řízení.⁶⁸ Pro doplnění, ve světle práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny, obviněný požívá právo na soudní a jinou právní ochranu, dle které má nárok na vyřešení jeho trestní věci ve standardním trestním řízení. Právo rozhodnout o tom, zda je možné a vhodné trestní věc odklonem vyřešit, nemá pouze soud, ale také státní zástupce. Tito k aplikaci odklonu v dané trestní věci přistoupí či jeho použití vyloučí po zvážení všech relevantních okolností případu, zejména jako jsou osoba obviněného, jeho dosavadní život, účinek samotného trestního stíhání a následného trestu či možnost jeho nápravy. Soud či státní zástupce bere dále na vědomí snahu o zrychlení a zefektivnění trestního řízení. Restorativní justice, jako další ze znaků odklonů, mimo jiné vyjadřuje požadavek, ať už v podobě pokání, odpuštění či náhrady vzniklé újmy, urovnání vztahu mezi pachatelem a jeho obětí, neboť v trestném činu spatřuje především konflikt mezi nimi.⁶⁹ Jedná se o urovnání vztahů nejen majetkových, ale i mezilidských. Dalším z obecných znaků odklonů je skutečnost, že aplikace odklonu je podmíněna souhlasem obviněného,⁷⁰ bez něhož nelze trestní věc odklonem vyřešit. V případě, že by došlo k aplikaci odklonu bez souhlasu obviněného, volným výkladem proti jeho vůli, nemohlo by dojít k urovnání vztahů mezi obviněným a poškozeným.

⁶⁷ PROVAZNÍK, J. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekonstrukcí. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 79-85.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ TIBITANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 52.

⁷⁰ TERYNGEL, J. K některým otázkám podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 9, s. 24.

Souhlasem obviněného není vyjádřena pouze vůle trestní věc odklonem vyřešit, ale právě i vůle urovnat již zmíněný vztah mezi ním a poškozeným. V souvislosti s urovnáním narušených vztahů se předpokládá aktivní spolupráce stran, jako jeden z dalších obecných znaků odklonů, neboť díky ní má dojít k vytvoření vhodných podmínek pro jejich urovnání. Půjde zejména o apel na obviněného, aby při odklonu nevystupoval jako pasivní hráč, ale aby se aktivně zapojoval ve snaze odčinit následek, který způsobil, ať už formou určité činnosti, anebo naopak formou cílené pasivity.⁷¹ Výčet znaků odklonů pokračuje tvrzením,⁷² že jsou odklony někdy primárně vnímány jako prostředek odbřemenění justičních orgánů či zefektivnění a zrychlení trestního řízení, avšak v jistých případech, konkrétně odklonech v užším smyslu, je primárním účelem právě ona restorativní funkce zaměřená na urovnání vztahů mezi obviněným a poškozeným, v konečném důsledku i státem.⁷³ I přes znak odklonů spočívající ve zrychlení a zefektivnění trestního řízení se mnohdy bude muset na zajištění spravedlnosti vynaložit mnohem více času a prostředků, zejména pro dojednání podmínek urovnání vztahů mezi obviněným a poškozeným.⁷⁴ Výčet znaků odklonů navazuje charakterem jejich povahy, který vychází ze skutečnosti, že vyřešení trestní věci odklony představuje její plnohodnotné a definitivní vyřešení, které vytváří překážku věci rozhodnuté, rei iudicatae. Jedná se tedy o rozhodnutí, které je v té které věci již konečné.⁷⁵

Specifické znaky odklonů, vedle výše uvedených znaků obecných, jsou následující. Prvním specifickým znakem odklonů je vlastnost zastavení trestního řízení, které končí bez vyslovení viny a uložení trestu obviněnému. Následně po jeho zastavení může přijít určitý postih pro obviněného v podobě stanovení zkušební doby, zaplacení peněžité částky či nemožnosti vykonávat určitou činnost. Provazník dodává, že: „*Odklony v užším slova smyslu tak mají na jedné straně zaručit, že se naplní i některé funkce trestu (všechny kromě odplaty), na straně druhé jimi pak má být minimalizována stigmatizace obviněného.*“⁷⁶ Jedná se tedy

⁷¹ PROVAZNÍK, J. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekonstrukcí. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 79-85.

⁷² ŠCERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 14.

⁷³ TIBITANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 51.

⁷⁴ PROVAZNÍK, J. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekonstrukcí. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 79-85.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ PROVAZNÍK, J. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekonstrukcí. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 79-85.

o určitou formu trestu, čímž se odklony dají pokládat za opak hmotněprávních sankcí a někteří autoři je nazývají sankčními opatřeními.⁷⁷ Dalším ze specifických znaků je výsledek řízení, který maximálně odráží potřeby obviněného a poškozeného, přičemž z logiky věci vyplývá, že důraz bude kladen na potřeby poškozeného a obviněný bude motivován k jejich naplnění příslibem výhody pro něho samotného. Posledním ze specifických znaků odklonů je limitace jejich použití, a sice v trestných činech kvalifikovaných jako přečin, anebo v závislosti na výši trestní sazby, jako je tomu v případě odstoupení od trestního stíhání v případě mladistvých.⁷⁸ Dle ustanovení § 14 tr. zák. se přečinem rozumí: „...všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na než trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.“. V některých případech⁷⁹ teorie pracuje s pojmem méně závažných činů, avšak tento pojem mi přijde vágní a neurčitý.

Odklony v širším smyslu rozumíme všechny způsoby, jimiž dochází k odchylce od standardního trestního řízení, kterými jsou podmíněné zastavení trestního stíhání, podmíněné odložení návrhu na potrestání, trestní příkaz, dohoda o vině a trestu, schválení narovnání a odstoupení od trestního stíhání ve věcech mládeže.⁸⁰ Jejich hlavním účelem je zjednodušení a zkrácení trestního řízení.⁸¹ Z výčtu znaků splňují pouze znaky obecné.

Naopak odklony v užším smyslu rozumíme alternativní způsoby trestního řízení, které nekončí vynesením odsuzujícího rozsudku a jsou zastaveny. Mezi odklony v užším smyslu řadíme podmíněné zastavení trestního stíhání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, narovnání a odstoupení od trestního stíhání mladistvých. Výčet odklonů v užším smyslu je tenčí než odklonů v širším smyslu, neboť zpravidla splňují jak znaky obecné, tak znaky specifické. K účelům odklonů v užším smyslu vedle účelu zjednodušení a zrychlení trestního řízení přibude dále depenalizace, jejíž projevem je mírnější postih pachatele, dále snížení

⁷⁷ ŠČERBA, F. In: FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 780.

⁷⁸ PROVAZNÍK, J. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 79-85.

⁷⁹ Tamtéž

⁸⁰ ŠÁMAL, P. Odklony v justiční praxi. *Právní prostor*. [online]. 2019. [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/odklony-v-justicni-praxi>.

⁸¹ ŠČERBA, F. In: FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 779.

stigmatizujících negativních účinků na pachatele tím, že není uznán vinným formální cestou, a v neposlední řadě rychlejší odčinění následků ve světle restorativní justice dbající na zmírnění konfliktu.⁸²

3.3.2 Problematika zařazení dohody o vině a trestu mezi odklony

Stále diskutovanou a spornou otázkou mezi odborníky i praktiky zůstává, zda se dohoda o vině a trestu řadí mezi odklony, či tyto dva trestněprávní instituty existují samostatně vedle sebe v rámci zvláštních způsobů řízení. Například Zúbek⁸³ či někteří další autoři⁸⁴ dohodu o vině a trestu mezi odklony řadí, konkrétně mezi odklony v širším smyslu. Argumentují shodně tím, že dohoda o vině a trestu je procesem odlišným od procesu standardního. K čemuž se připojují. Tento argument se mi jeví jako vysoce pravděpodobně správný ať již z toho důvodu, že dohoda o vině a trestu upravena v tr. řádu ve zvláštních způsobech řízení, či proto, že objektivně mají strany dohody o vině a trestu jiné postavení než ve standardním trestním řízení. Já se osobně řadím k této skupině autorů, kteří dohodu o vině a trestu mezi odklony řadí.

Autoři jako například Ščerba⁸⁵ či Tibitanzlová⁸⁶ se s řazením dohody o vině a trestu mezi odklony neztotožňují. Někteří autoři, jako například Musil,⁸⁷ dokonce brojí proti úplné existenci dohody o vině a trestu. Musil je toho názoru, že pokud zvážíme výhody a nevýhody dohody o vině a trestu, jsou nevýhody těmi, které převažují. Jedná se spíše o jednotlivé případy, neboť teorií trestního práva je dohoda o vině a trestu spíše přijímána.

Ve světle komplexního vnímání relevantních aspektů, zda se dohoda o vině a trestu řadí mezi odklony či nikoli, rozdělují autoři většinou charakteristické znaky odklonů⁸⁸ na ty, které dohoda o vině a trestu splňuje, a na ty, které ne. Na základě

⁸² ŠČERBA, F. In: FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 780.

⁸³ ZÚBEK, J. Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 3, s. 53-59.

⁸⁴ KURSOVÁ, J. In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1151.

⁸⁵ ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 19.

⁸⁶ TIBITANZLOVÁ, A.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 55-56.

⁸⁷ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika* [online]. 2018. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/musil-dohody-pdf.aspx>.

⁸⁸ Blíže k tomu podkapitola 3.3.1. diplomové práce.

důvodů, pro které dohoda o vině a trestu nespĺňuje určité znaky odklonů, ji mezi odklony neřadí.

Znaky odklonů, které dohoda o vině a trestu splňuje, jsou racionalizace trestní justice, dále tzv. nenárokovost jejího použití, aktivní participace stran a souhlas obviněného, konkrétně tedy, se sjednáním dohody o vině a trestu. Lze uzavřít, že všechny výše uvedené znaky odklonů jsou znaky obecnými, a pokud ji autority právní vědy řadí mezi odklony, tak pouze mezi odklony v širším smyslu.⁸⁹

Naopak znaky odklonů, které dohoda o vině a trestu nespĺňuje, některé zcela, některé částečně, jsou následující. Za prvé jsou zmiňována práva poškozeného, která jsou poškozenému zaručena prostřednictvím možnosti jeho účasti při dohodovacím řízení, při němž může uplatnit své nároky, a při sjednávání jejího návrhu. Poškozenému je poskytnuta i ochrana jeho práv v podobě možnosti podání odvolání proti rozsudku, kterým byla dohoda o vině a trestu schválena, pouze však proti výroku o svém nároku. Jistý rozkol nastává v okamžiku, když dohoda o vině a trestu připustí vyřešit trestní věc i bez intervence poškozeného, neboť nutnými stranami při sjednávání dohody o vině a trestu je obviněný a státní zástupce, potažmo stát a současně není podmínkou jejího schválení vyřešení adhezního nároku poškozeného. Nutno dodat, že státní zástupce je povinen dbát na práva poškozeného.⁹⁰ Pokud však poškozený své nároky vůbec neuplatní, stává se dohoda o vině a trestu zejména trestněprávním prostředkem cílícím na zrychlené vyřešení trestní věci. V důsledku právě uvedeného je upozaděn princip restorativní justice, a nedojde tak k urovnání narušených vztahů mezi obviněným a poškozeným. S ohledem na shora popsané lze ochranu práv poškozeného při aplikaci dohody o vině a trestu označit spíše za formální než faktickou.⁹¹ Dalším bodem argumentace je problematika obhajoby. V tomto ohledu nerozlišuji případ nutné obhajoby a případ, kdy si obviněný obhájce zvolí sám, neboť se nedomnívám, že to mění povahu problému, a to proto, že tak jako tak jedná za obviněného třetí osoba. Rozpor nastává v okamžiku, kdy se v důsledku obhajoby stane obhájce prakticky do jisté míry zprostředkovatelem vystupujícím při sjednávání dohody o vině a trestu mezi stranami dohody, konkrétně pak mezi obviněným a státním

⁸⁹ Blíže k tomu podkapitola 3.3.2 diplomové práce.

⁹⁰ Srov. § 175a odst. 5 tr. řád./ Blíže k tomu podkapitola 4.4.2 diplomové práce.

⁹¹ TIBITANZLOVÁ, A.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 58.

zástupcem. Obviněný tak není nucen ve sporu figurovat jako ten, jehož aktivní přístup v podobě uvědomění si škodlivosti svého jednání a snahy nápravy sebe samého je vyžadován, a tak se dohoda o vině a trestu stane prostým ujednáním mezi obviněným a státem⁹² výměnou za to, že obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Tento způsob zajistí zjednodušení vyřešení trestní věci a celkové snížení nákladů. Následujícím bodem argumentace je skutečnost, že se v případě dohody o vině a trestu vydá odsuzující rozsudek, který má povahu meritorního rozhodnutí ve věci. Na závěr argumentace se uvádí použití odklonů v případech méně závažných trestných činů, s čímž není dohoda o vině a trestu také v souladu, neboť dohodu lze uzavřít nejen v případě trestného činu přečinu, ale i zločinu a nově i zvláště závažného zločinu.⁹³

3.3.3 Memorandum o součinnosti NSZ a ČAK

Memorandum o součinnosti jako hudba budoucnosti spolupráce v trestním řízení je dokument podepsaný zástupci Nejvyššího státního zastupitelství a České advokátní komory v roce 2018, s účinností od 1.1.2019. Dokument byl vytvořen v reakci na nedostatečné používání odklonů a dohody o vině a trestu, které ve světle racionalizace trestní justice představují základní stavební kameny jejího zrychlení, zefektivnění a odbřemenění. Současně k jeho vzniku přispělo přesvědčení, že jednou z příčin nedostatečného používání trestněprávních alternativ je nefunkční komunikace mezi státními zástupci a obhájci.⁹⁴ Podstatou Memoranda o součinnosti je stanovení jasných pravidel jejich vzájemné komunikace s vidinou zvýšení počtů trestních věcí, které by byly vyřešeny jiným způsobem než standardním trestním řízením. Strany Memoranda o součinnosti se dohodly, že výsledky plynoucí z této vzájemné komunikace zveřejní v rámci tzv. „*Vyhodnocení spolupráce*“ za každý uplynulý rok a zpracují doporučení pro další období.⁹⁵

Memorandum o součinnosti upravuje zásady komunikace, které nesmí být v rozporu se zásadami trestního řízení, ani se zájmy, které jsou povinni mimo jiné

⁹² TIBITANZLOVÁ, A.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 59.

⁹³ Tamtéž, s. 58-60.

⁹⁴ SOKOL, T. In: Státní zástupci a obhájci podepsali dohodu o lepší komunikaci. *Česká justice*. [online]. 08. 12. 2018. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/12/statni-zastupci-obhajci-podepsali-dohodu-lepsi-komunikaci/>

⁹⁵ Srov. Memorandum o součinnosti mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou. 07. 12. 2018. [online]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/MEMORANDUM_NSZ_CAK.pdf

na základě svých stavovských předpisů státní zástupci a obhájci chránit. Dokument stanoví, že nedojde-li ke změně skutkové či důkazní situace a strany dospějí k dohodě o následujících procesních postupech v trestním řízení, má být předmětná dohoda dodržena.⁹⁶ Dále upravuje přesné způsoby vzájemné komunikace ve světle zásad profesní etiky a principů náležité úcty.

3.3.4 Statistické údaje

V souvislosti s přijetím zákona č. 333/2020 Sb. a Memoranda o součinnosti mezi NSZ a ČAK se nabízelo jako velmi přínosné demonstrovat jejich vliv na aplikaci dohody o vině a trestu. Pro tyto účely jsem si vyžádala statistické údaje o aplikaci dohody o vině a trestu (dále jen jako „statistické údaje“, jak je uvedeno v seznamu pojmů a zkratk) poskytovaných Ministerstvem spravedlnosti České republiky, konkrétně oddělením justiční analýzy a statistiky. Statistické údaje jsem v kontextu relevantních informací zpracovala následovně.

Statistické údaje jsou co nejpřehledněji zaznamenány do tabulky č. 1 a následně i znázorněny v grafu č. 1 a vycházejí ze zkoumaného období z let 2017 až 2021. Zejména v grafu č. 1 lze vidět zvyšující se tendenci aplikace dohody o vině a trestu mnohem zřetelněji.

Pro účely správného pochopení znázorňovaných statistických údajů vysvětlím způsob jejich zaznamenávání.

Počet návrhů na schválení dohody o vině a trestu zahrnuje v jednotlivém roce počty tzv. „nových nápadů“ a „obživlých návrhů“. Nové nápady jinak zvané i jako návrhy napadlé jsou takové návrhy na schválení dohody o vině a trestu, které byly soudu předloženy k vyřešení ve zkoumaném roce poprvé. Návrhy obživlé jsou návrhy na schválení dohody o vině a trestu, sice také soudu předložené k vyřešení, avšak tyto byly k vyřešení předloženy již v roce předchozím či dřívějším, ale z určitého důvodu se v řízení pokračuje anebo jednoduše řečeno, na ně nepřišla řada. Z tohoto důvodu se ve statistických údajích pro zkoumaný rok uvádí mezi návrhy na schválení dohody o vině a trestu, neboť i tyto musí být vyřešeny. Pro účely zjištění skutečného celkového počtu návrhů na schválení dohody o vině a

⁹⁶ ČAK a NSZ: Podepsání Memoranda o spolupráci v trestním řízení. *Česká advokátní komora*. [online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://www.advokati-komora.cz/scripts/detail.php?id=19821>

trestu a celkového počtu vyřízených (schválených) dohod o vině a trestu soudem vycházejí statistické údaje z údajů soudů okresních i krajských jako soudů I. stupně, které o dohodě o vině a trestu rozhodovaly. Pro doplnění, počet celkem vyřízených dohod o vině a trestu zahrnuje jak dohody o vině a trestu soudem schválené, tak dohody o vině a trestu jinak vyřízené. Počet jinak vyřízených dohod o vině a trestu je však tak marginální, že jej tabulka č. 1 ani graf č. 1 neodlišují. Aby byla zjištěna co nejvyšší možná míra pravděpodobnosti skutečně schválených dohod o vině a trestu, nelze vycházet pouze z počtu jednotlivých trestních věcí, neboť není vyloučeno, že v jedné trestní věci nemůže vystupovat více obviněných, kdy každý z nich může sjednat dohodu o vině a trestu. Z tohoto důvodu tabulka č. 1 i graf č. 1 vychází ze součtu údajů o fyzických i právnických osobách. A na závěr tabulka č. 1 ani graf č. 1 nerozlišují stadia trestního řízení, v nichž ke schvalování dohody o vině a trestu dochází. Jednak je tomu proto, že statistické údaje zatím nereflktují změnu možnosti schválení dohody o vině a trestu až v hlavním líčení, po podání obžaloby, a dále proto, že i kdyby takový údaj dostupný byl, z pohledu předmětu zkoumání by nebyl podstatný.

Tabulka č. 1

Rok	Počet návrhů na schválení dohody o vině a trestu	Počet vyřízených dohod o vině a trestu	Počet schválených dohod o vině a trestu
2017	113	80	79
2018	141	95	95
2019	161	133	133
2020	285	464	456
2021	502	2013	2004

Graf č. 1

Z uvedených statistických údajů lze vyvodit zvyšující se tendenci aplikace dohody o vině a trestu. Zejména rok 2021 zaznamenal vysoký nárůst schválených dohod o vině a trestu. Zajímavé však je, že počet návrhů na schválení dohody o vině a trestu je znatelně nižší v porovnání s počtem schválených dohod o vině a trestu. Domnívám se, že je to právě v důsledku přijetí zákona č. 333/2020 Sb., který od 1. 10. 2020 umožnil sjednat dohodu o vině a trestu i v průběhu hlavního líčení po podání obžaloby⁹⁷ v souvislosti s již zmíněnou nedostupností statistických údajů, které by reflektovaly tuto změnu, a tudíž je zahrnut v celkovém počtu soudem schválených dohod o vině a trestu i přesto, že fakticky byla podána obžaloba, ale obžalovaný následně sjednal dohodu o vině a trestu.

⁹⁷ Blíže k tomu podkapitola 4.5.6 diplomové práce

4 Dohoda o vině a trestu de lege lata

4.1 Základní charakteristika

Dohoda o vině a trestu jako druh zvláštních způsobů řízení,⁹⁸ který byl do právního řádu České republiky zaveden zákonem č. 193/2012 Sb., vychází ze začlenění dohody o vině a trestu mezi odklony,⁹⁹ představuje nejmladší druh odklonů. Stěžejní úprava dohody o vině a trestu, jak již bylo uvedeno v úvodu diplomové práce, je zakotvena v tr. řádu v ustanoveních § 175a až 175b, ustanoveních § 314o až 314s a nově i například v § 196 odst. 2 písm. b), § 206b, 206c a 206d. Proces, jehož výsledkem je dohoda o vině a trestu, se nazývá „dohodovací řízení“ a má dvě fáze.¹⁰⁰ Fází sjednávání dohody o vině a trestu a fází schvalování sjednané dohody o vině a trestu.

Nalézt vymezení pojmu dohody o vině a trestu, které by bylo stručné, jasné a výstižné, není jednoduché a napříč teorií i praxí se různí. Příkladem uvedu jedno z mnohých pojetí dohody o vině a trestu, které považuji za stručné, avšak dostatečně výstižné, a sice pojetí dle Kociny,¹⁰¹ který ve svém článku uvádí: „*Jedná se zjednodušeně o postup, při kterém obžaloba obviněnému slíbí, že ho obžaluje z méně závažného trestného činu nebo požádá soud o mírnější trest. Na oplátku obviněný slibuje, že se podpisem vzdá práva na projednání své věci před soudem.*“. S jistou nadsázkou, ve snaze zjištění ryzí podstaty dohody o vině a trestu lze z uvedené citace vyložit, že tkví ve dvou slibech si vzájemně daných. Jedná se o slib státního zástupce příznivějších a výhodnějších podmínek a následků pro obviněného a na druhé straně jde o slib obviněného v podobě vzdání se možnosti projednat svou věc před soudem.

V následujících bodech bude proveden výčet stručně specifikovaných znaků, které jsou pro institut dohody o vině a trestu příznačné. Detailněji o nich bude pojednáno dále v diplomové práci.

⁹⁸ Srov. § 290 a násl. tr. řádu.

⁹⁹ Blíže k tomu podkapitola 3.3.1 diplomové práce.

¹⁰⁰ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 21.

¹⁰¹ KOCINA, J. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Advokátní deník*. [online]. 12. 12. 2020 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/12/12/velka-novela-trestnich-predpisu-aktualni-otazky-dohody-o-vine-a-trestu/>.

1. Osoby, které mohou sjednat dohodu o vině a trestu, jsou státní zástupce a obviněný.
2. Pouze státní zástupce může zahájit jednání o dohodě o vině a trestu a následně podat návrh na schválení dohody o vině a trestu soudu.
3. Jednání o dohodě o vině a trestu se zahajuje na návrh státního zástupce nebo obviněného, eventuálně i z iniciativy soudu.
4. Dohodovací řízení lze zahájit v několika stádiích trestního řízení.
5. Dohodovací řízení má dvě fáze, a sice sjednávání dohody o vině a trestu a schvalování dohody o vině a trestu soudem.
6. Obviněný nemá právní nárok na sjednání dohody o vině a trestu.
7. V případě nutné obhajoby musí být obviněný zastoupen obhájcem, za jehož přítomnosti státní zástupce s obviněným dohodu o vině a trestu sjednává.
8. Poškozený má právo účastnit se sjednávání dohody o vině a trestu a právo uplatnit nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení (dále též jen „nárok poškozeného“).
9. Sjednaná dohoda o vině a trestu musí být správná a přiměřená zejména s ohledem na zjištěný skutkový stav, druh či výši navrženého trestu.
10. Soud dohodu o vině a trestu schvaluje formou odsuzujícího rozsudku.

4.2 Rozpor s vyjmenovanými zásadami trestního řízení

Mohlo by se zdát podivuhodné zabývat se otázkou rozporu již zavedeného a aplikujícího se trestněprávního institutu s klíčovými trestněprávními zásadami v kontextu demokratického zřízení státu založeného na principech právního státu, i přesto tomu tak je.¹⁰² Zavedení dohody o vině a trestu do českého právního řádu je kontroverzním tématem samo o sobě a existující rozpor se základními zásadami ovládající trestního právo procesní přidává na dramatickosti dané rozporuplností. Při aplikaci dohody o vině a trestu dochází ke snižování významu a síly základních zásad buď v určité míře, anebo se jejich použití vyloučí úplně. Jmenovitě se jedná o zásadu materiální pravdy,¹⁰³ volného hodnocení důkazů,¹⁰⁴ zásadu presumpce

¹⁰² ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2263.

¹⁰³ Srov. § 2 odst. 5 tr. řádu.

¹⁰⁴ Srov. § 2 odst. 6 tr. řádu.

neviný,¹⁰⁵ zásadu oficiality,¹⁰⁶ zásadu legality,¹⁰⁷ zásadu veřejnosti¹⁰⁸ a v neposlední řadě zásadu bezprostřednosti¹⁰⁹ a ústnosti.¹¹⁰

Základní zásady trestního práva procesního představují určitou výstavbu vůdčích právních idejí, na nichž je trestní právo procesní vystavěno, a z toho důvodu je velmi důležité, aby byly respektovány, dodržovány a nebyly novými trestněprávními instituty podryvány. Prostupují celým trestním řízením a současně plní několik funkcí. Jsou jimi funkce poznávací, která napomáhá s pochopením cílů a souvislostí, funkce interpretační, která je využívána při výkladu jednotlivých ustanovení právního předpisu či právního předpisu jako celku, dále funkce aplikační, prostřednictvím které jsou zásady využívány jako pomyslná vodítka při aplikaci ustanovení právního předpisu či jeho celku, zejména při vzniku sporných otázek, a poslední je funkce zákonodárná, díky níž zásady představují určité mantinely, které regulují a usměrňují novelizace tak, aby nepodryvaly zásady, na nichž byl právní předpis vybudován, s cílem sjednocovat a udržet základ daného právního předpisu. V následujících podkapitolách budou vysvětleny důvody, pro které je dohoda o vině a trestu v rozporu s uvedenými zásadami trestního řízení.

Pro lepší pochopení dané problematiky jako celku následuje pár slov o aspektech vystupujících v kontextu problému. V uvedených konsekvencích stojí za zamyšlení se nad pojmy standardního trestního řízení a zvláštních způsobů trestních řízení, kam dohoda o vině a trestu spadá, v kontextu se zmíněnými zásadami. Je zřejmé, že dohoda o vině a trestu, respektive zvláštní způsoby trestního řízení obecně, jsou různou měrou odlišnými od standardních trestních řízení, tudíž ne nadarmo jsou označovány za způsoby *zvláštní*. Přišlo by mi logické vycházet z této úvahy a přizpůsobit tomu platnou právní úpravu tak, aby se zamezilo tak velkým třecím plochám na úrovni vztahu dohody o vině a trestu a základních zásad trestního práva procesního. Relevantní právní úprava by mohla zajistit nižší míru intenzity stále trvajících diskuzí o postavení dohody o vině a trestu v právním řádu České republiky. Dle mého názoru by měl být vytvořen právní prostor pro to, aby se předmětné základní zásady trestního práva procesního mohly interpretovat

¹⁰⁵ Srov. § 2 odst. 2 tr. řádu.

¹⁰⁶ Srov. § 2 odst. 4 tr. řádu.

¹⁰⁷ Srov. § 2 odst. 3 tr. řádu.

¹⁰⁸ Srov. § 2 odst. 10 tr. řádu.

¹⁰⁹ Srov. § 2 odst. 12 tr. řádu.

¹¹⁰ Srov. § 2 odst. 11 tr. řádu.

v kontextu s dohodou o vině a trestu odlišně. Současně také chápu, že odlišná interpretace nemusí dost jasně daný problém vyřešit, spíš by mohla zřejmě pouze přesunout daný rozpor ze zásad samotných na rozpor v interpretaci, čímž by nedošlo k vyřešení daného problému. Dále se domnívám, že by změna mohla proběhnout zmírněním dogmatickosti předmětných zásad na případ jejich užití a výkladu ve věcech řešených zvláštními způsoby trestního řízení jako jeho možnou odchylku. Komentář¹¹¹ navrhuje, aby „sporné“ zásady byly uvozeny například jako „*Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného...*“, s čímž se ztotožňuji.

Nabízí se však otázka, proč při poslední novelizaci dohody o vině a trestu na uvedené zákonodárce nemyslel a nepodnikl žádný z kroků ve snaze zmírnit kontroverznost dohody o vině a trestu v kontextu zásad trestního řízení. S přijetím zákona č. 333/2020 Sb. se však dokonce uvádí,¹¹² že změny, ke kterým v rámci ní došlo, ještě naopak více prohloubily odmítavá přesvědčení o dohodě o vině a trestu v souvislosti se základními zásadami trestního práva procesního v právním řádu České republiky.

4.2.1 Zásada materiální pravdy

Disonance dohody o vině a trestu se zásadou materiální pravdy představuje nejzásadnější narušení z vyjmenovaných základních zásad, a proto tato pasáž bude rozpracovanější. Zásada materiální pravdy je zakotvena v ustanovení § 2 odst. 5 tr. řádu jako postup orgánů činných v trestním řízení tak, „...*aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.*“¹¹³ přičemž prohlášení obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumání všech okolností, které jsou pro daný případ podstatnými, a to jak v neprospěch, tak ve prospěch obviněného.

Z uvedeného lze vyvodit, že by nemělo stačit prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán a který je předmětem dohodovacího řízení beze všeho. Stát by měl mít zájem na spravedlivém fungování trestní justice, a proto

¹¹¹ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 6.

¹¹² PROVAZNÍK, J., MULÁK, J. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Advokátní deník* [online]. 05. 12. 2021. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/12/05/dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonom-c-333-2020-sb-na-zakladni-zasady-trestniho-rizeni/#_ftnref34.

¹¹³ Srov. § 2 odst. 5 tr. řádu.

by měl zajistit, aby byl skutkový stav zjištěn pravdivě, aby byl nalezen a potrestán skutečný pachatel trestného činu, a v neposlední řadě, aby byla zaručena ochrana nevinným osobám proti nespravedlivým usvědčením.¹¹⁴

Zároveň však tr. řád neklade za povinnost orgánům činným v trestním řízení zjistit absolutní pravdu a stanoví, že skutkový stav je bezpečně zjištěn až ve chvíli, kdy případné pochyby mohou být odmítnuty pro svou nedůvodnost. Skutkový stav se zjišťuje pouze v tom rozsahu, který je nutný pro to, aby orgány činné v trestním řízení mohly v trestní věci rozhodnout.¹¹⁵ Jedná se mimo jiné o projev zásady hospodárnosti, tedy že vyřešením trestní věci dohodou o vině a trestu dojde ke zrychlení a zefektivnění trestního řízení. Avšak po novele, která umožnila sjednávání dohody o vině a trestu i po zahájení hlavního líčení i v jeho průběhu,¹¹⁶ byla zásada hospodárnosti upozaděna, obzvláště za situace, kdy je sjednávána až v jeho průběhu.

Riziko, které je shledáváno v dostatečnosti prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, se snaží být zažehnáno povinností kladené na soud před schválením dohody o vině a trestu zjišťovat, zda okolnosti případu nevzbuzují pochybnosti o prohlášení obviněného.¹¹⁷ Justiční praxe napříč zeměmi aplikující institut dohody o vině a trestu však dokazuje, že bohužel soudy k této povinnosti nepřistupují velmi často, či vůbec, a tak se ověřování skutečností spojené s prohlášením obviněného o tom, že spáchal skutek, se ze strany soudu ověřuje omezeně.¹¹⁸

Ustanovení § 206c tr. řádu normuje, že v případě, kdyby nedošlo ke sjednání dohody o vině a trestu, může obžalovaný prohlásit, že je vinný ze spáchání skutku uvedeného v obžalobě, a současně souhlasit s právní kvalifikací takového skutku. Soud může prohlášení viny přijmout, má-li za to, že je to vhodné, jestliže je v souladu se zjištěným skutkovým stavem a nedošlo-li v předchozím řízení

¹¹⁴ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 33.

¹¹⁵ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 36.

¹¹⁶ TEXL, D. Dohoda o vině a trestu uzavřená v hlavním líčení – Qui bono? *Právní prostor*. [online]. 26. 05. 2021. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dohoda-o-vine-trestu-uzavrena-v-hlavnim-liceni-qui-bono>.

¹¹⁷ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika* [online]. 2018. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/musil-dohody-pdf.aspx>.

¹¹⁸ Tamtéž.

k závažnému porušení práv obviněného. Přijme-li soud prohlášení viny obžalovaného, současně rozhodne o tom, že v rozsahu, v jakém obžalovaný prohlásil vinu, nebude provádět dokazování. Prohlášení viny je neodvolatelné a nelze ho napadnout opravným prostředkem. Lze uzavřít, že uvedené do jisté míry zavádí prvek koncentrace řízení a zásady formální pravdy, což se jeví velmi problematické vzhledem k tomu, že trestní řízení v právním řádu České republiky ovládá zásada materiální pravdy.¹¹⁹

4.2.2 Zásada volného hodnocení důkazů

Zásada volného hodnocení důkazů je zakotvena v ustanovení § 2 odst. 6 tr. řádu, podle kterého: „*Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.*“. Soudu to znemožní uplatnění postupu, kterým by ve standardním trestním řízení přijímal či odmítal návrhy na provedení důkazů, sám určité důkazy prováděl a v závěru by jednotlivé důkazy podle zákonných kritérií hodnotil. Porušení této zásady mimo jiné tkví v tom, že zakládá prvopočáteční nerovnost důkazů, neboť již předem oproti jiným důkazům přiznává větší právní sílu důkaznímu prostředku doznání obviněného,¹²⁰ respektive jeho prohlášení o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán.

4.2.3 Zásada presumpce nevin

Další kontrastující trestněprávní zásadou je zásada presumpce nevin, vyvěrající z ustanovení § 2 odst. 2 tr. řádu, které stanoví, že na toho, proti němuž se trestní řízení vede, nelze hledět jako na vinného, dokud nebude odsouzen rozsudkem soudu, který nabyl právní moci. Vzhledem k tomu, že v případě sjednání dohody o vině a trestu je podmínkou prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, je ohrožen pohled na obviněného, který takové prohlášení učinil, v případě, že nakonec ke sjednání dohody o vině a trestu nedojde. Na takový případ právní úprava pamatuje, konkrétně v ustanovení § 175a odst. 7 tr. řádu a dále pak § 206b odst. 4 věta poslední, z nichž vyplývá, že nedojde-li

¹¹⁹ Srov. PROVAZNÍK, J., MULÁK, J. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Advokátní deník* [online]. 05. 12. 2021. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/12/05/dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonem-c-333-2020-sb-na-zakladni-zasady-trestniho-rizeni/#_ftnref34.

¹²⁰ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika* [online]. 2018. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/musil-dohody-pdf.aspx>.

k vyřešení trestní věci dohodou o vině a trestu potom, co obviněný v rámci dohodovacího řízení prohlásil, že skutek spáchal, se k takovému prohlášení viny pro účely sjednání dohody o vině a trestu nepřihlíží. Zůstává pak k diskuzi, jak to doopravdy funguje v praxi. Dle mého názoru se jedná o velmi složitou situaci, i pro samotné profesionály svého oboru, neboť i přes snahu přehlížet určitou skutečnost, která byla nabyta určitým poznáním, ji jde vskutku přehlédnout velmi těžko.

Krátkým exkurzem do právního řádu Italské republiky jsem zjistila, že popsany problém se snaží potlačit tím způsobem, že dále musí rozhodovat už jiný soudce.¹²¹

4.2.4 Zásada legality a oficiality

Zásada legality ukládá na základě ustanovení § 2 odst. 3 tr. řádu státnímu zástupci povinnost stíhat veškeré trestné činy, o nichž se dozví. Rozpor této zásady s dohodou o vině a trestu je v obecné rovině spatřován ve skutečnosti, že není státním zástupcem podána obžaloba či návrh na potrestání obviněného soudu.¹²² Uvedené již však dnes dle recentní právní úpravy neplatí tak docela, neboť dle ustanovení § 206b tr. řádu je možné, aby byla dohoda o vině a trestu sjednávána i po podání obžaloby státním zástupcem.

Rozporný vztah mezi dohodou o vině a trestu a zásadou oficiality, zakotvenou v ustanovení § 2 odst. 4 tr. řádu, se dotýká rovnosti před zákonem, která je jejím projevem. K rozporu dochází z toho důvodu, že orgány činné v trestním řízení, navzdory splněným zákonným podmínkám, nejsou v případě dohody o vině a trestu povinny provést jinak očekávaný určitý procesní úkon.¹²³ Do jisté míry je tím omezeno vrchnostenské oprávnění státu, neboť dohodou o vině a trestu se zavádí koncepce smluvních stran v trestním řízení, která vytváří půdu pro strany a jednání mezi nimi v rámci dohodovacího řízení.¹²⁴

4.2.5 Zásada bezprostřednosti a ústnosti

¹²¹ Právní úpravě institutu dohody o vině a trestu v právním řádu Italské republiky tzv. patteggiamentu se věnuje 5. část diplomové práce.

¹²² ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck), s. 102-103.

¹²³ Srov. JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19–25.

¹²⁴ Tamtéž.

I zásady bezprostřednosti a ústnosti mají svou váhu a důležitost. Jsou obsaženy v ustanoveních § 2 odst. 12 a § 12 odst. 11 tr. řádu. V souvislosti s rozporem mezi zásadou ústnosti a dohodou o vině a trestu mi vyvstala na mysl otázka, proč je zásada ústnosti diskutovaná v tomto kontextu, neboť, jak komentář¹²⁵ dodává, zmíněná zásada ústnosti platí pouze pro řízení před soudem. I s přihlédnutím k ustanovení § 206b tr. řádu, kdy ke sjednávání dohody o vině a trestu dochází již i ve stadiu řízení před soudem, samotný proces jejího sjednávání před soudem neprobíhá, a tudíž by se na ni analogicky zásada ústnosti ani neměla vztahovat.¹²⁶ Dle Musila¹²⁷ nedostání zásadám veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti představují rozhodování v rysech „kabinetní justice“, a to primárně z toho důvodu, že výkon justice není možné kontrolovat veřejností.

4.3 Výhody a nevýhody dohody o vině a trestu

Již v úvodu diplomové práce byla nastíněna nelehká situace stále zavádějícího se institutu dohody o vině a trestu. Jedná se o velmi kontroverzní institut, který se setkává jak s kladným, tak záporným ohlasem.¹²⁸

Méně rozporovanou výhodou je skutečnost, neboť se v rámci vyřešení trestní věci dohodou o vině a trestu nemusí konat hlavní líčení a provádět dokazování, že dojde ke zefektivnění a zrychlení trestního řízení. Musil¹²⁹ k výhodám uvádí, že: „*Hlavní zisk, který je zde očekáván, je usnadnění důkazní situace v podobě doznání, které složí obviněný.*“. Souhrnně lze uzavřít, že čím dříve je dohoda o vině a trestu sjednána, tím je tento institut efektivnější z pohledu rychlosti trestního řízení. Podle recentní právní úpravy v případě jejího schválení až po zahájení hlavního líčení či proběhlé části dokazování, tak ke zefektivnění a zrychlení dochází v menší míře. Uvedené je spjato se zaváděním odklonů do právního řádu České republiky na konci 20. století, vycházím z řazení dohody o vině a trestu mezi odklony,¹³⁰ které probíhalo v rámci racionalizace trestní

¹²⁵ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 13.

¹²⁶ Blíže k tomu podkapitola 4.5.6 diplomové práce.

¹²⁷ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika* [online]. 2018. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/musil-dohody-pdf.aspx>. s. 37.

¹²⁸ Tamtéž, s. 14.

¹²⁹ Tamtéž, s. 22.

¹³⁰ Blíže k tomu podkapitola 3.3.2 diplomové práce

justice.¹³¹-Další výhodou se uvádí jisté zmírnění konfliktní povahy trestního řízení a jeho negativního dopadu jak na obviněného, poškozeného, či oběti trestného činu, k čemuž velmi často dochází právě ve standardním trestním řízení.¹³² Oběť trestného činu je spojována s tzv. sekundární viktimizací, kterou oběť utrpí v důsledku dlouhého čekání na vyřešení trestní věci a dalšího kontaktu s obviněným.¹³³ Podstata zklidnění konfliktu spočívá ve vůli dohodnout se, neboť pro obviněného z toho vyplývá výhoda v podobě mírnějšího potrestání a pro poškozeného či oběť pak vyšší vidina náhrady škody, která byla trestným činem způsobena. Domnívám se, že dále ke zklidnění konfliktu přispěje smířlivá povaha řízení, čímž nedochází k další eskalaci již narušených vztahů. O výhodě posílení role stran v trestním řízení, která je spatřována v dobrovolném dojednání podmínek odrážející potřeby stran, se při uplatnění dohody o vině a trestu hovoří v kontextu principu restorativní justice.¹³⁴ Za výhodu bývá také mnohdy označována vyšší míra resocializace pachatele, neboť pocit, že není pouhým objektem trestního řízení, o kterém se rozhoduje, ale tím, kdo má možnost určité volby, mu zlehčuje přijmout dohodnutý trest. S tímto je spojena další pozitivní stránka věci, která může ve výsledku přispět k resocializaci obviněného, a sice tzv. humanizace trestního řízení v tom smyslu, že se vyhne případné medializaci jeho trestní věci.¹³⁵

Převážně uznávanou nevýhodou je skutečnost, že institut dohody o vině a trestu není v souladu s vyjmenovanými zásadami trestního řízení.¹³⁶ Jako další z nevýhod se uvádí¹³⁷ chybějící opora v trestním právu hmotném, a to zejména při výměře trestů, neboť tresty, které se vyměří v rámci dohody o vině a trestu, jsou znatelněji mírnější, než by tomu bylo ve standardním trestním řízení dle zákonodárce určujícího druh trestu, či trestů a jejich výši pro tu kterou skutkovou podstatu. Zákonodárce sice upravil zákonné možnosti snížení trestů a jejich

¹³¹ Blíže k tomu podkapitola 3.2.1 diplomové práce.

¹³² MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika* [online]. 2018. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/musil-dohody-pdf.aspx>. s. 16.

¹³³ ŠÁMAL, P., ŘÍHA, J., STRYA, J. Odklony v justiční praxi – 1. část. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019, č. 9, s. 177-186.

¹³⁴ KUČTA, J. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 752.

¹³⁵ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2262.

¹³⁶ Blíže k tomu kapitola 4.2 diplomové práce.

¹³⁷ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika* [online]. 2018. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/musil-dohody-pdf.aspx>.

podmínek, avšak mezi nimi dohodu o vině a trestu neuvádí, a přesto ke snižování trestů v rámci dohody o vině a trestu dochází. Dle Musila¹³⁸ se tak jedná o nezákonný zásah zosobňující si legitimní možnosti snižování trestů, což se jeví vzhledem k trestnímu právu jako celku mimo jiné i ve světle zásady *nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege* jako velmi problematické. Na základě této zásady totiž pouze jen zákon stanoví druh a výměru trestu, tudíž neexistuje zákonný podklad pro snižování trestů v případě aplikace dohody o vině a trestu. Nevýhodou bývá dále uváděno narušení základního vztahu mezi státem a obviněným, který ve standardním trestním řízení není rovnocenný, naopak stát vystupuje autoritativně a mocensky rozhoduje o právech a povinnostech obviněného. Dohodou o vině a trestu dojde ke snížení autoritativního prvku státu, který s obviněným sjednává druh a výši trestu, případně další podmínky výměnou za jeho prohlášení o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Komentář¹³⁹ uvádí, že: „...jde o rezignaci státu při prosazování spravedlnosti...“. Za další nevýhodu bývá považována příležitost orgánů činných v trestním řízení zneužít dohodu o vině a trestu tím, že si mohou zjednodušovat práci tzv. kupčením se spravedlností v podobě výměny mírnějšího trestu za prohlášení obviněného, které je považováno za hlavní důkaz pro prokázání viny.¹⁴⁰ Uvedené je spojováno i se zneužitím dohody o vině a trestu pod hrozbou korupce, díky níž, jednoduše řečeno, by solventnější obvinění upláceli orgány činné v trestním řízení s příslibem nižší míry negativních následků spáchaného trestného činu.¹⁴¹

4.4 První fáze – Sjednání dohody o vině a trestu

První fáze dohodovacího řízení je taková jeho část, při němž probíhá jednání o podmínkách dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným, na jehož konci buď dojde k jejímu sjednání, či nikoliv.

4.4.1 Zákonné podmínky

¹³⁸ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika* [online]. 2018. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/musil-dohody-pdf.aspx>.

¹³⁹ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2263.

¹⁴⁰ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2263.

¹⁴¹ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika* [online]. 2018. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/musil-dohody-pdf.aspx>.

Zákonnými podmínkami první fáze dohodovacího řízení se vymezují podmínky zahájení jednání o dohodě o vině a trestu a sjednání dohody o vině a trestu.

Podmínky zahájení jednání o dohodě o vině a trestu musí být splněny pro to, aby mohla být dohoda o vině a trestu aplikována. Jsou jimi podmínka přípustnosti, zajištění práva obviněného na obhajobu a zjištění odůvodňující tento postup.¹⁴² Podmínku přípustnosti nespĺňují celkem dva případy, a sice řízení proti uprchlému¹⁴³ a řízení ve věci mladistvého,¹⁴⁴ který nedovršil osmnáctý rok svého věku. Zbylé dvě podmínky vyplývají z ustanovení § 175a odst. 1 a odst. 3 tr. řádu. Z ustanovení § 175a odst. 1 tr. řádu pramení podmínka spočívající v existenci skutkových zjištění odůvodňující postup vedoucí k jednání o dohodě o vině a trestu a z odstavce 3 téhož ustanovení vyvěrá zajištění práva obviněného na obhajobu v případech nutné obhajoby. Skutková zjištění odůvodňující postup vedoucí k jednání o dohodě o vině a trestu musí být učiněna na základě vyšetřování a dostatečně prokazovat závěr, že se stal skutek, který je trestným činem, a současně, že jej spáchal obviněný. Pokud by v těchto oblastech panovaly pochybnosti, nebyla tato podmínka splněna.

Podmínky sjednání dohody o vině a trestu jsou, že obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a že z dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nevyplývají důvodné pochybnosti o tom, že prohlášení obviněného je pravdivé.

Prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, odráží podmínku objektivního zjištění skutkového stavu, pokud na základě důkazů a dalších výsledků přípravného řízení, které byly dosud opatřeny, nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení. Současně prohlášení obviněného představuje jedinou pozitivní materiální podmínku vyjádřenou v tr. řádu.¹⁴⁵ Obviněný při prohlášení o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, se nemusí doslova držet znění uvedeného v usnesení o zahájení trestního stíhání nebo sdělení

¹⁴² ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2270.

¹⁴³ Srov. § 175a odst. 8 tr. řádu.

¹⁴⁴ Srov. § 63 z. s. m.

¹⁴⁵ ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 22.

podezření. Vždy však musí být dodržena totožnost skutku. Pro doplnění je třeba podotknout, že uváděné prohlášení obviněného nelze zaměňovat s doznáním, které by představovalo přiznání viny, a k takovému prohlášení obviněného se v dalším řízení nepřihlíží, nebyla by dohoda o vině a trestu sjednána.¹⁴⁶

Pokud se jedná o to, že nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, musí být tento závěr činěn s přihlédnutím k dosud opatřeným důkazům a všem výsledkům přípravného řízení celkově. V případě pochybností o pravdivosti prohlášení obviněného nejsou splněny podmínky ke sjednání dohody o vině a trestu. Pokud by i přesto státní zástupce dohodu o vině a trestu sjednal, neměl by ji soud schválit.¹⁴⁷ „*Takové důvodné pochybnosti by nejprve bylo třeba vyhledáním a zajištěním dalších důkazů rozptýlit a teprve poté případně znovu přistoupit k jednání o dohodě o vině a trestu, případně na základě takového doplnění vyšetřování učinit jiné rozhodnutí ve věci.*“¹⁴⁸

4.4.2 Práva poškozeného

Významnou oblastí při sjednávání dohody o vině a trestu v souladu s principem restorativní justice je ochrana zájmů poškozeného, který dle ustanovení § 43 odst. 1 tr. řádu je mimo jiné oprávněn účastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, kde může uplatňovat svá práva. Na práva poškozeného dbá státní zástupce dle ustanovení § 175a odst. 5 tr. řádu. Na poškozeného se však může hledět tak, jako by ve věci vůbec nevystupoval, a to v případě, kdy se poškozený vzdá svých procesních práv. Vzdá-li se svých procesních práv, nebude dále ani v této věci vyrozumíván. Na osobu poškozeného lze nahlížet ze dvou úhlů pohledu, a sice jako na poškozeného, který má nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení, anebo na poškozeného, který takový nárok nemá. Poškozený musí svůj nárok uplatnit nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu. O tomto musí být poškozený řádně poučen na základě poučovací povinnosti. Neuplatní-li poškozený svá práva včas a dojde ke sjednání dohody o

¹⁴⁶ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19.

¹⁴⁷ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2282.

¹⁴⁸ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2282.

vině a trestu a následně i k jejímu schválení soudem, nelze takové promeškání prominout, ledaže by nedošlo k jejímu schválení soudem, a poškozený by tak mohl své nároky uplatnit v příštím jednání o nové dohodě o vině a trestu.

Na základě ustanovení § 229 odst. 2 tr. řádu se může poškozený obrátit na soud v civilním řízení, anebo na řízení před jinými rozhodujícími orgány, pokud na tato řízení odkáže soud v trestním řízení, a v případě, že nerozhodl o nároku poškozeného vůbec nebo z části z důvodů obsažených v ustanovení § 229 odst. 1 tr. řádu, tedy například z důvodu, že by bylo třeba provádět další dokazování, které by podstatně prodloužilo trestní řízení.

4.4.3 Proces sjednávání dohody o vině a trestu

Zahájit jednání o dohodě o vině a trestu lze v několika stádiích trestního řízení.

Primárně sjednávání dohody o vině a trestu probíhá v rámci přípravného řízení. Lze ji sjednat jak ve standardním, rozšířeném, tak i zkráceném přípravném řízení. Právní úprava k tomu se vztahující je obsažena v ustanoveních § 175a a § 175b a § 314o až 314s tr. řádu. Samotné jednání o dohodě o vině a trestu se dle ustanovení § 175a odst. 1 tr. řádu věty první zahajuje na návrh obviněného nebo i bez takového návrhu. Dohodovací řízení zahajuje státní zástupce neformálním úkonem tím, že předvolá obviněného a jeho obhájce či o tom vyrozumí poškozeného.¹⁴⁹ V případě, bude-li mít zájem o zahájení jednání o dohodě o vině a trestu obviněný, musí návrh na její zahájení doručit dozorujícímu státnímu zástupci, který obviněného vyrozumí o tom, zda jeho návrh považuje za důvodný, či nikoliv a svůj postoj vyjádří ve svém stanovisku.¹⁵⁰ Rozhodnutí, po zvážení všech relevantních podmínek, zda jednání o dohodě o vině a trestu zahájí, tak zůstává pouze a jen na úvaze státního zástupce.¹⁵¹ Na základě výlučného oprávnění vtěleného do § 175 odst. 1 písm. c) tr. řádu může sjednat s obviněným dohodu o vině a trestu pouze státní zástupce. S odkazem na znak tzv. nenárokovosti nemá obviněný právní nárok na vyřešení jeho věci dohodou o vině a trestu. Návrhem obviněného na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu se rozumí podání ve smyslu

¹⁴⁹ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2270.

¹⁵⁰ § 175a odst. 1 věta druhá tr. řádu.

¹⁵¹ ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 33.

ustanovení § 59 tr. řádu, které musí splňovat náležitosti jak obsahové, tak formální a obecné náležitosti v souladu s uvedeným ustanovením. Dále může rovnou obsahovat prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, vlastní návrh řešení s návrhem druhu trestu a případnou výměrou, a návrh způsobu, jakým bude uhrazena eventuální škoda či odčiněna eventuální způsobená jiná újma. Není ani vyloučeno k takovému návrhu přiložit listiny dokládající snahu obviněného o odčinění svého jednání, a to například v podobě potvrzení o úhradě škody poškozenému či dohody s poškozeným, anebo odčinění jiné újmy, a tím tak zvýšit své šance na sjednání dohody o vině a trestu se státním zástupcem, který by mohl projevit více zájmu na jejím sjednání.¹⁵² Právě uvedené přináší riziko porušování právní jistoty a rovnosti před zákonem, pokud ani v případě splnění zákonných podmínek nevzniká obviněnému právo na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu. Z teoretického hlediska by měl být návrh obviněného důvodným, jsou-li splněny zákonné podmínky pro jeho zahájení.¹⁵³ Naopak za nedůvodný bude považován v případě, bude-li navrhováno sjednání dohody o vině a trestu v případech zákonem vyloučených, neprokázalo by vyšetřování skutečnosti nutné k možnosti přistoupit k jednání o ní, anebo v případě, zvažuje-li státní zástupce kupříkladu rozhodnutí o zastavení trestního stíhání dle ustanovení § 172 odst. 1 a 2 tr. řádu atd. O svém stanovisku, že návrh obviněného shledal nedůvodným, vyrozumí státní zástupce obviněného a případně i jeho obhájce. Ustanovení § 175a odst. 1 tr. řádu na vyrozumění státního zástupce neklade žádné speciální požadavky ani postupy. Jediná obligatorní náležitost se dovozuje z čl. 61 odst. 4 pokynu NSZ č. 9/2019, kterou je písemná forma. Obrana opravnými prostředky proti negativnímu stanovisku státního zástupce nepřichází v úvahu, neboť se nejedná o úkon dle ustanovení § 119 odst. 2 tr. řádu. Nemožnost přezkumu důvodů, které vedly státního zástupce k odmítavému stanovisku k návrhu obviněného na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu, by dle mého názoru mohlo zakládat porušení principu právní jistoty z důvodu právě uvedené nepřezkoumatelnosti stanoviska státního zástupce na případ jeho libovůle. Pokud dojde ke sjednání dohody o vině

¹⁵² ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2276.

¹⁵³ Tamtéž.

a trestu, podá státní zástupce soudu v rozsahu sjednané dohody návrh na její schválení.¹⁵⁴

Dalším možným stádiem, v němž lze zahájit sjednávání dohody o vině a trestu, je předběžné projednání obžaloby. Tato možnost je dána pouze soudu. Jedná se zejména kupříkladu o případy, kdy v přípravném řízení bylo zahájeno jednání o dohodě o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným, ale k jejímu sjednání nakonec nedošlo. Uvedený důvod k nařízení předběžného projednání obžaloby je normován v ustanovení § 186 písm. g) tr. řádu, na které navazuje zejména ustanovení § 187 odst. 4 tr. řádu. Domnívá-li se předseda senátu, že je s ohledem na okolnosti případu účelné sjednat dohodu o vině a trestu, nařídí předběžné projednání obžaloby. Koná-li se následně předběžné projednání obžaloby, nikoli předseda senátu, nýbrž soud¹⁵⁵ ve veřejném zasedání zjistí stanovisko obviněného a státního zástupce k jejímu sjednání. V případě, že oba vyjádří kladný postoj k jejímu sjednání, soud stanoví státnímu zástupci přiměřenou lhůtu k tomu, aby podal návrh na schválení dohody o vině a trestu. Pokud státní zástupce ve stanovené lhůtě soudu tento návrh podá, postupuje soud již dle ustanovení § 314o až 314s tr. řádu.¹⁵⁶ Pokud státní zástupce tento návrh soudu nepodá, nařídí soud hlavní líčení, pokud neučiní některá z rozhodnutí uvedených v § 188 tr. řádu.

Posledním stádiem, ve kterém lze sjednat dohodu o vině a trestu, je počátek nebo průběh hlavního líčení.¹⁵⁷ Na počátku hlavního líčení po přednesení obžaloby a učinění úkonů vůči poškozenému včetně vyjádření jeho a obžalovaného nebo jeho obhájce ve smyslu ustanovení § 206a tr. řádu, pokud má dle ustanovení § 206b odst. 1 tr. řádu předseda senátu vzhledem k okolnostem případu za to, že by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu. Za tím účelem podle téhož ustanovení poučí obžalovaného o možnosti takového postupu a o důsledcích s tím spojených. Pokud se státní zástupce a obžalovaný vyjádří, že mají zájem jednat o dohodě o vině a trestu, předseda senátu pro účely jejího sjednání hlavní líčení na nezbytnou dobu přeruší anebo odročí. V tomto stádiu se dohoda o vině a trestu sjednává výlučně

¹⁵⁴ Blíže k tomu podkapitola 4.5.1 diplomové práce.

¹⁵⁵ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2466.

¹⁵⁶ Blíže k tomu podkapitola 4.5.1 diplomové práce.

¹⁵⁷ Blíže k tomu podkapitola 4.5.1 diplomové práce.

mimo hlavní líčení. Předseda senátu není jediným, kdo může při hlavním líčení vyvolat sjednání dohody o vině a trestu. Návrh může učinit jak státní zástupce, tak obžalovaný, avšak o přerušení anebo odročení hlavního líčení pro účely sjednání dohody o vině a trestu rozhoduje výlučně předseda senátu. Vzhledem k mlčení zákona a absenci literatury k zákonu č. 333/2020 Sb. se mi nikde nepodařilo dohledat poznání, v jakých konkrétních případech předseda senátu hlavní líčení odročuje. Mimo jiné na možnost sjednat se státním zástupcem dohodu o vině a trestu je obžalovaný podle ustanovení § 196 odst. 2 písm. b) tr. řádu již upozorněn spolu s doručením opisu obžaloby, kdy je mu k vyjádření předsedou senátu stanovena lhůta. Současně je obžalovaný předsedou senátu podle ustanovení § 196 odst. 3 tr. řádu poučen o následcích spojených s vyjádřeními obsaženými v ustanovení § 196 odst. 2 tr. řádu, tedy i v konsekvencích s dohodou o vině a trestu.

Následně státní zástupce postupuje přiměřeně podle ustanovení § 175a tr. řádu. Když jednání o dohodě o vině a trestu skončí, státní zástupce bez zbytečného odkladu vyrozumí předsedu senátu o jeho výsledku, přitom je nerozhodné, zda hlavní líčení bylo za účelem sjednání dohody o vině a trestu pouze přerušeno anebo odročeno. V případě kladného výsledku jednání o dohodě o vině a trestu se pokračuje v hlavním líčení. Dojde k přednesení obsahu sjednané dohody o vině a trestu státním zástupcem, který následně soudu navrhne, aby ji schválil. Při sjednání dohody o vině a trestu může a nemusí dojít k ujednání o nároku poškozeného. Státní zástupce o absenci takového ujednání soud vyrozumí. Následně se po přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu pokračuje v hlavním líčení přiměřeně podle ustanovení § 314q odst. 3 až 5 a § 314r tr. řádu. Naopak v případě záporného výsledku jednání o dohodě o vině a trestu či jejího následného neschválení soudem se také pokračuje v hlavním líčení s tím rozdílem, že se pokračuje na podkladě původní obžaloby.¹⁵⁸ Shora popsané poslední stádium je obsaženo v ustanoveních § 206b až 206d tr. řádu.

4.4.4 Procesní aspekty sjednané dohody o vině a trestu

Dojde-li ke sjednání dohody o vině a trestu, byť to díky ustanovení § 175a odst. 7 tr. řádu přímo nestanoví, sepíše státní zástupce záznam do protokolu o jejím

¹⁵⁸ Blíže k tomu podkapitola 4.5.5 diplomové práce.

sjednání. Komentář¹⁵⁹ argumentuje tím, že s odkazem na ustanovení § 55 odst. 1 tr. řádu, který stanoví, že o každém úkonu, který je proveden v trestním řízení, se sepíše protokol, nestanoví-li zákon jinak. Ustanovení § 175a odst. 7 tr. řádu však o takové výjimce mlčí, tudíž by měl státní zástupce sjednání dohody o vině a trestu zapsat do protokolu. Argument je podpořen skutečností, že dikce zákona výslovně stanoví, že o tom, nebyla-li dohoda o vině a trestu sjednána, sepíše státní zástupce záznam do protokolu, logicky tedy státní zástupce tím spíše sepíše protokol v případě jejího sjednání, a to primárně pro účely zpětné kontroly způsobu jejího sjednání či ochrany práva obviněného na spravedlivý proces. Následně opis dohody o vině a trestu státní zástupce doručí obviněnému, jeho obhájci a případně i poškozenému. Státní zástupce má dvě možnosti, jak opis dohody o vině a trestu doručit. Nejjednodušší a nejrychlejší způsob v zájmu hospodárnosti řízení¹⁶⁰ je její doručení dle, obecných ustanovení o doručování, § 62 odst. 1 tr. řádu, doručit opis dohody o vině a trestu přímo při úkonu, tedy při sjednání dohody o vině a trestu. S ohledem na nutnou osobní účast stran dohody o vině a trestu se takový způsob doručení jeví jako účelný a nejjednodušší. Dalším možným způsobem je doručení jejího opisu do datové schránky, je-li to možné, nebo prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení či provozovatele poštovních služeb, v neposlední řadě i prostřednictvím orgánu obce.

4.4.5 Náležitosti dohody o vině a trestu

„Zákon nedává žádný podrobnější postup pro státního zástupce nebo obhájce obviněného při sjednávání dohody. Zákon jen podrobně stanoví náležitosti dohody o vině a trestu, která má být výsledkem dohodovacího řízení.“¹⁶¹

V okamžiku, kdy dojde ke sjednání dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným, ustanovení § 175a odst. 6 tr. řádu stanoví, jaké náležitosti musí obsahovat. Předmětné ustanovení tyto náležitosti výslovně nedělí, ale komentář¹⁶² je dělí na náležitosti obligatorní a náležitosti fakultativní.

¹⁵⁹ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2290.

¹⁶⁰ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2291.

¹⁶¹ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19–25.

¹⁶² ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2286.

Náležitostmi obligatorními rozumíme takové náležitosti, bez nichž by nebylo možno dohodu o vině a trestu platně sjednat. Mezi ně řadíme zaprvé označení stran, mezi nimiž byla dohoda o vině a trestu sjednána, zejména půjde o označení státního zástupce a obviněného. Poškozený disponuje s možností být či nebýt stranou sjednané dohody o vině a trestu, a to v závislosti na tom, zda souhlasí s výroky, které se týkají jeho osoby. Nesouhlasí-li poškozený s dohodou o vině a trestu, nebude její stranou a naopak. Právě uvedené je odrazem autonomie vůle poškozeného.¹⁶³ Další z náležitostí je uvedení skutečnosti uvádějící datum a místo skutečného sjednání dohody o vině a trestu. Následující obligatorní náležitostí je uvedení podrobného popisu skutku tak, aby nemohl být zaměněn se skutkem jiným, o kterém obviněný prohlásil, že ho spáchal, a pro který je současně stíhán. Popis skutku musí být uveden tak, aby nemohl být zaměněn se skutkem jiným, a to ve světle informací o místě a času a způsobu jeho spáchání, případně jiných okolností, jakými k němu došlo. Obligatorní náležitostí je také označení trestného činu, pro nějž je obviněný stíhán. Tímto označením se rozumí zákonné pojmenování přečinu, zločinu či zvlášť závažného zločinu, dále uvedení odpovídajícího ustanovení zákona a naposledy zákonné znaky, dle nichž se stanoví určitá trestní sazba. Dohoda o vině a trestu musí dále obligatorně obsahovat prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Předposlední obligatorní náležitostí je uvedení druhu trestu, jeho konkrétní výměra a způsob výkonu trestu, neboť se jedná o samotnou podstatu dohody o vině a trestu.¹⁶⁴ Dohoda o vině a trestu musí mít písemnou formu,¹⁶⁵ a tudíž další a zároveň poslední obligatorní náležitostí dohody o vině a trestu jsou podpisy stran dohody o vině a trestu, tedy státního zástupce, obviněného, poškozeného, souhlasí-li s jejími výroky týkajícími se jeho osoby, a nakonec i podpis obhájce, byl-li přítomen jejímu sjednávání.

Fakultativními náležitostmi jsou takové náležitosti, které v dohodě o vině a trestu být mohou, ale nemusí. Záleží na tom, zda je strany sjednaly. Je tak ponecháno na té které dohodě o vině a trestu, zda bude vztahy, které jsou obsahem fakultativních náležitostí, upravovat. Fakultativní náležitosti jsou celkem dvě. První z nich, byl-li mezi obviněným a poškozeným ujednaný rozsah a způsob náhrady

¹⁶³ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád: komentář. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2286.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 2288.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 2290.

škody nebo nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení, pak je třeba, aby byl uveden mezi náležitostmi dohody o vině a trestu. Druhou fakultativní náležitostí je případ, kdy se státní zástupce s obviněným dohodnou na uložení ochranného opatření, tedy dohoda o vině a trestu obsahuje výrok o ochranném opatření, aby soud, který dohodu o vině a trestu schválí, jej mohl převzít do odsuzujícího rozsudku.

4.5 Druhá fáze – Řízení o návrhu na schválení dohody o vině a trestu

Kostru členění druhé fáze dohodovacího řízení jsem použila na základě pojmenování jednotlivých paragrafů dle komentáře¹⁶⁶ a dále jsem ji upravila dle mého uvážení ve světle první fáze sjednání dohody o vině a trestu tak, abych docílila co nejpřehlednějšího rozčlenění.

4.5.1 Zahájení řízení o návrhu na schválení dohody o vině a trestu

Druhou fází dohodovacího řízení rozumíme takovou jeho část, ve které soud rozhoduje o sjednané dohodě o vině a trestu, mezi státním zástupcem a obviněným, zda ji schválí, či nikoli. Právní úprava je obsažena v ustanoveních § 314o až 314s tr. řádu. Jedná se o zvláštní způsob řízení před soudem, který slouží výlučně pro projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu.¹⁶⁷

Pokud byla dohoda o vině a trestu sjednána při přerušeném nebo odročeném hlavním líčení, použijí se z citované právní úpravy pouze ta ustanovení, která se již týkají stádia řízení, kdy byl ze strany státního zástupce přednesen návrh na schválení dohody o vině a trestu dle ustanovení § 314q odst. 3, 4 a 5 tr. řádu a dále samotného rozhodnutí o návrhu na její schválení dle ustanovení § 314r tr. řádu.¹⁶⁸

V obecné rovině lze říci, že důvodem vzniku nového typu řízení je skutečnost, že je odlišné od procesu, který probíhá standardně po podání obžaloby či návrhu na potrestání. V případě, že dojde ke sjednání dohody o vině a trestu, státní zástupce po skončení přípravného řízení nepodá obžalobu, ani návrh na potrestání, nýbrž návrh na schválení dohody o vině a trestu. Spolu s obžalobou

¹⁶⁶ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád: komentář. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3630.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 3631.

¹⁶⁸ Blíže k tomu podkapitola 4.5.6 diplomové práce.

a návrhem na potrestání se jedná o instituty, kterými se naplňuje zásada obžalovací¹⁶⁹ zakotvená v ustanovení § 2 odst. 8 tr. řádu, a to z toho důvodu, že návrh na schválení dohody o vině a trestu je předkládán soudu, aby o něm rozhodl.

Řízení o návrhu na schválení dohody o vině a trestu se zahajuje podáním návrhu státního zástupce na schválení dohody o vině a trestu soudu. Státní zástupce tak učiní, jestliže výsledkem první fáze dohodovacího řízení bylo úspěšné sjednání dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným. Věcně a místně příslušný soud řízení zahájí dnem, kdy mu byl návrh na její schválení doručen. Hlavním úkolem soudu je bezesporu rozhodnout, zda návrh na schválení dohody o vině a trestu schválí či odmítne.¹⁷⁰ Ščerba dále v kontextu hlavního úkolu soudu uvádí ústavněprávní princip pramenící z čl. 90 Ústavy či čl. 40 Listiny, k jehož naplňování dochází v rámci druhé fáze dohodovacího řízení před soudem tím, že rozhoduje o vině osoby, která spáchala trestný čin.¹⁷¹

Obdobně postupuje státní zástupce v případě, že je stanovena po předběžném projednání obžaloby přiměřená lhůta, ve které dojde ke sjednání dohody o vině a trestu za předpokladu, že v této lhůtě podá návrh na její schválení.

Pokud se jedná o případ, kdy je dohoda o vině a trestu sjednána v přerušném nebo odročeném hlavním líčení, pokračuje se v hlavním líčení, ve kterém státní zástupce dle ustanovení § 206b odst. 3 tr. řádu ve spojení s ustanovením § 314q odst. 3 tr. řádu přednese obsah sjednané dohody o vině a trestu a navrhne soudu její schválení.¹⁷²

4.5.2 Přezkum návrhu na sjednání dohody o vině a trestu

Předseda senátu, u něhož byl návrh na schválení dohody o vině a trestu podán a jemuž byla věc rozvrhem práce přidělena, přezkoumá obsah návrhu na schválení dohody o vině a trestu a obsah spisu v takovém rozsahu, v jakém se přezkoumává obžaloba dle ustanovení § 185 tr. řádu, tedy přezkoumá celý návrh a celý spisový materiál.¹⁷³ Tím jeho přezkoumání nekončí, neboť ho ještě dále

¹⁶⁹ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3632.

¹⁷⁰ ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 44.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Blíže k tomu podkapitola 4.5.6 diplomové práce.

¹⁷³ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3634.

přezkoumá ze specifických hledisek typických pro dohodu o vině a trestu, zejména zda se jedná o případ, kdy je sjednání dohody o vině a trestu možné i vhodné. Z ustanovení § 314c odst. 2 tr. řádu vyplývá, že samosoudce návrh na schválení dohody o vině a trestu neprojednává, ale pouze ho přezkoumá dle ustanovení § 314o a 314p odst. 1 tr. řádu. Lhůty pro přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, pro nařízení veřejného zasedání a pro odmítnutí návrhu zákon předsedovi senátu nestanovil. S ohledem na zásadu rychlosti řízení, významnou zásadu dohody o vině a trestu, se vychází z ustanovení § 181 odst. 3 tr. řádu, v němž jsou lhůty zakotveny, a tudíž se i u řízení o návrhu na schválení dohody o vině a trestu aplikují.¹⁷⁴

Po přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu má předseda senátu dle ustanovení § 314o odst. 1 tr. řádu celkem tři možnosti, jakými může postupovat. Buď nařídí veřejné zasedání,¹⁷⁵ v němž se návrh na schválení dohody o vině a trestu projedná a rozhodne se o něm, anebo rozhodne, že návrh bude pro závažné procesní či jiné vady odmítnut, a v posledním případě nařídí předběžné projednání návrhu.

Přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu slouží mimo jiné jako filtr¹⁷⁶ pro případy, které by byly před soudem projednávány zbytečně, buď proto, že trpí vadami, pro něž by byl návrh před soudem procesně neschválnitelný, anebo protože by o něm soud neměl rozhodovat z důvodu věcné či místní nepříslušnosti. Procesními vadami se má na mysli například absence obhájce obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu v případech nutné obhajoby. Vadami jinými se rozumí vady uvedené v ustanovení § 314r odst. 2 tr. řádu. Jsou jimi nesprávnost či nepřiměřenost dohody o vině a trestu v souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo s ohledem na druh či výměru sjednaného trestu, rozsah či výši náhrady škody, nemajetkové újmy anebo vydání bezdůvodného obohacení. Současně jak vady procesní, tak i vady jiné, či skutková zjištění, jež byly důvodem pro odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu, musí být v usnesení konkrétně uvedeny.

¹⁷⁴ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1942.

¹⁷⁵ Blíže k tomu podkapitola 4.5.5 diplomové práce.

¹⁷⁶ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3634.

4.5.3 Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu

Právní úprava předběžného projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu je zakotvena v ustanovení § 314p tr. řádu, jehož účelem je projednání předmětného návrhu do takové míry, aby došlo k odstranění existujících obav¹⁷⁷ a po jeho skončení mohl soud rozhodnout o následném postupu ve věci. Důvody pro nařízení předběžného projednání jsou uvedeny v ustanovení § 314p odst. 1 tr. řádu. Jsou jimi přesvědčení o nepřislušnosti soudu, dále, že věc má být postoupena, protože se jedná o přestupek nebo kárné provinění. Posledním případem pro tento postup je situace, kdy jsou dány okolnosti odůvodňující zastavení nebo přerušování trestního stíhání, anebo okolnosti odůvodňující podmíněné zastavení trestního stíhání nebo schválení narovnání. Soud o tom rozhoduje v neveřejném zasedání.

Soud má několik možností, jak po předběžném projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu rozhodne. Předseda senátu může rozhodnout o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu za předpokladu, má-li za to, že sám není k projednání věci příslušným, a to soudu nejbližše společně nadřízenému, o němž si myslí, že je příslušný. Dále může postoupit věc jinému orgánu z důvodů uvedených v ustanovení § 171 odst. 1 tr. řádu, tedy ukazují-li výsledky přípravného řízení, že se nejedná o trestný čin, ale o přestupek nebo kárné provinění, které by mohly být projednané jinými příslušnými orgány. Předseda senátu může také rozhodnout o zastavení trestního stíhání z důvodů uvedených v ustanovení § 172 odst. 1 tr. řádu. Dalším možným způsobem, jak rozhodne, je, že trestní stíhání přerušit z důvodů uvedených v ustanovení § 173 odst. 1 tr. řádu anebo rozhodne o aplikaci odklonu, podmíněného zastavení dle ustanovení § 307 tr. řádu či schválení narovnání dle ustanovení § 309 odst. 1 tr. řádu. V neposlední řadě, jak může předseda senátu rozhodnout, je, že odmítne návrh na schválení dohody o vině a trestu z důvodu závažných procesních vad dle ustanovení § 314p odst. 1 písm. c) tr. řádu, anebo z důvodů obsažených v ustanovení § 314r odst. 2 tr. řádu. Soud může dále také zastavit trestní stíhání z důvodů uvedených v ustanovení § 172 odst. 2 tr. řádu.

¹⁷⁷ Srov. § 314p odst. 1 písm. c) tr. řádu.

Státní zástupce i obviněný je oprávněn podat stížnost proti všem rozhodnutím, vyjma rozhodnutí, jímž se bude rozhodovat o příslušnosti soudu.¹⁷⁸ Stížnost má odkladný účinek, ne však v případě přerušování trestního stíhání. Naopak poškozený je oprávněn podat stížnost, která má také odkladný účinek, ale pouze proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání a o schválení narovnání.

Proti usnesení o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu lze podat stížnost s odkladným účinkem. V případě, nebyla-li proti usnesení o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu podaná stížnost v zákonné lhůtě, vzdaly se oprávněné osoby možnosti podat proti usnesení stížnost, vzaly stížnost proti usnesení výslovně zpět, anebo byla-li stížnost proti usnesení zamítnuta, stane se usnesení pravomocným a věc se vrací do přípravného řízení.

Věc se také vrací do přípravného řízení v případě zpětvzetí návrhu státního zástupce na schválení dohody o vině a trestu dle ustanovení § 314o odst. 5 tr. řádu. „Zákonodárce tak dává státnímu zástupci možnost odvolat jeho souhlas s uzavřením dohody.“¹⁷⁹ Přičemž souhlas obviněného není podmínkou. Lze tak učinit až do okamžiku, než se soud dobere k závěrečné poradě ve veřejném zasedání. Otázkou zůstává, jak by se postupovalo v případě, odvolal-li by svůj souhlas s uzavřením dohody o vině a trestu obviněný, neboť na to tr. řád nepamatuje. Ve světle základních zásad je obviněnému takové právo přiznáno.¹⁸⁰ Státnímu zástupci bude předsedou senátu vrácen veškerý spisový materiál pro pokračování v přípravném řízení.

Uvedený závěr lze podpořit nedávným nálezem Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. I ÚS 1860/19, který se zabýval zánikem dohody o vině a trestu na základě jednostranného právního jednání obviněného. Ústavní soud došel k závěru, že od dohody o vině a trestu může obviněný jednostranně odstoupit, a to do doby, než se soud, který má dohodu schválit, odebere k závěrečné poradě. Z hlediska formy se vyžaduje písemné právní jednání. Pokud obviněný od dohody o vině a trestu účinně odstoupil, musí soud podle ustanovení § 314r odst. 2 tr. řádu věc vrátit státnímu zástupci k došetření. Ústavní soud je toho názoru, že s přihlédnutím

¹⁷⁸ Srov. § 314p odst. 5 tr. řádu.

¹⁷⁹ ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 40.

¹⁸⁰ KRÁL, V.: Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. *Právní rozhledy*. 2008, č. 20, s. II.

k požadavku „rovnosti zbraní“ je v souladu s kautelami spravedlivého procesu, aby oba účastníci dohody měli stejné postavení. V opačném případě by měl právo dispozice s dohodou výlučně státní zástupce.¹⁸¹

Zákon v ustanovení § 314o odst. 4 tr. řádu pamatuje na případ, kdy by byl obviněný ve vazbě tím, že klade soudu za povinnost vždy rozhodnout o dalším trvání vazby s odkazem na ustanovení § 72a odst. 1 tr. řádu, které říká, že vazba může trvat jen po dobu nezbytně nutnou, z čehož vyplývá na výsost důležitá povinnost soudu o dalším trvání vazby rozhodnout v co nejkratší možné době.

4.5.4 Schválení návrhu dohody o vině a trestu ve veřejném zasedání

Na průběh veřejného zasedání se použije, nestanoví-li zákon jinak, obecná právní úprava veřejného zasedání dle ustanovení § 232 a násl. tr. řádu.

Veřejné zasedání nařizuje předseda senátu, k němuž je předvolán obviněný. Předseda senátu dále vyrozumí státního zástupce, obhájce obviněného i poškozeného, v případě má-li poškozený zmocněnce, vyrozumí i jeho, o době a místu konání veřejného zasedání. Poškozeného vyrozumí i tehdy, i když se nepřipojil s nárokem na náhradu škody, nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení. Naopak vzdal-li se poškozený svých procesních práv, k vyrozumívání poškozeného nedochází.

Státní zástupce a obviněný musí být přítomni po celou dobu jeho konání. Bez jejich přítomnosti není možné, aby bylo provedeno veřejné zasedání, neboť veřejným zasedáním se významově co do váhy a důležitosti nahrazuje hlavní líčení.¹⁸² Obdobně je přístupováno k přítomnosti obhájce obviněného v případě nutné obhajoby, neboť konáním veřejného zasedání bez přítomnosti obhájce obviněného by nebylo naplněno právo na obhajobu obviněného, dokonce by tím byl docela popřen smysl nutné obhajoby.¹⁸³ S předvoláním obviněného je s obecným výkladem tr. řádu spojována určitá povinnost „dostavit se v určitém případě“ a takové porušení je spojováno s určitými právními následky. S ohledem na znak dohody o vině a trestu, jímž je dobrovolnost jejího sjednání, je předvolání

¹⁸¹ Srov. § 314o odst. 5 tr. řádu.

¹⁸² ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád: komentář. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3667.

¹⁸³ Tamtéž, s. 3668.

v kontextu dohody o vině a trestu pouze „pojmové“, a navazuje tak na povinnou účast obviněného při veřejném zasedání.¹⁸⁴ Přítomnost obviněného na veřejném zasedání lze vynutit. Pokud mu bylo doručeno, byl řádně předvolán, byl poučen o následcích nedostavení se, může mu být uložena pořádková pokuta nebo být předveden. V tom nejkrajnějším případě může soud vydat příkaz k zatčení či později přistoupit k vazebnímu stíhání.¹⁸⁵ Uvedené na mě působí, i s ohledem na poznámku v komentáři,¹⁸⁶ jako velmi kontroverzní ve vztahu ke svobodné vůli stran ke sjednání dohody o vině a trestu, neboť pokud bude obviněný předveden, jinak řečeno donucen k tomu, aby se zúčastnil veřejného zasedání i přesto, že z jeho chování vyplývá, že jeho zájem na sjednání dohody o vině a trestu netrvá, není logické, aby se veřejné zasedání vůbec konalo. Souhlasila bych však s možností udělení pořádkové pokuty, eventuálně možného naplnění skutkové podstaty trestného činu pohrdání soudem vzhledem k již vynaloženému úsilí na straně státního zástupce a soudu a v neposlední řadě i mrhání se státními finančními prostředky, to vše ve světle zásady hospodárnosti trestního řízení.

V úvodu, po zahájení veřejného zasedání, přednese státní zástupce návrh na schválení dohody o vině a trestu, který je předmětem veřejného zasedání. Z návrhu musí být zřejmé, že se navrhuje schválit již sjednanou dohodu o vině a trestu, kdo je obviněným, jakého skutku a trestného činu se návrh týká, druh určitého trestu, případně ochranného opatření, byl-li sjednán, tak i výrok o náhradě škody, nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení.¹⁸⁷ Státní nástupce není povinen návrh podrobně odůvodňovat, postačí pouze pro stručnost poukázat na písemné odůvodnění v návrhu. V případě, že je potřebné, aby byly ověřeny některé významné skutečnosti, může soud provést výslech obviněného, a je-li to nutné i dalších osob,¹⁸⁸ jinak soudu podává obviněný pouze vyjádření. Ať už v případě výslechu či podání vyjádření obviněného, musí být obviněný poučen dle obecné poučovací povinnosti vyplývající z ustanovení § 33 odst. 5 tr. řádu o svých právech a za žádných okolností nesmí být ke svému vyjádření nucen. Po přednesení návrhu

¹⁸⁴ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3668.

¹⁸⁵ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3668.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3669.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 3670.

na schválení dohody o vině a trestu předseda senátu vyzve obviněného, aby se k návrhu vyjádřil. Obviněný se může vyjádřit v takovém rozsahu, jaký si určí. Po části, kdy se jednostranně vyjádří obviněný, následuje část druhá, která již bude probíhat formou dialogu soudu a obviněného. Soud se obviněného dotáže na tři otázky.

Za prvé, zda rozumí sjednané dohodě o vině a trestu, zejména co tvoří podstatu skutku, který se mu klade za vinu, jeho právní kvalifikaci spolu s trestní sazbou zákonem ukládanou za trestný čin, který je v tomto skutku spatřován. Dále zjišťuje okolnosti, za nichž byla dohoda o vině a trestu sjednána vzhledem k závažným důsledkům jejího schválení. Soud se dále obviněného dotáže na jeho postoj ke sjednané dohodě o vině a trestu.¹⁸⁹

Za druhé se dotáže, zda prohlásil, že spáchal skutek, pro který je stíhán dobrovolně, bez nátlaku, a jestli byl poučen o svých právech na obhajobu. Zejména soud zjišťuje, zda obviněný nepřistoupil ke sjednání dohody o vině a trestu i přes jeho nevinu ze strachu z trestu, který by obviněnému hrozil ve standardním trestním řízení. Dále soud zaměří svou pozornost na dodržení práva obviněného na obhajobu, dále zda měl obviněný obhájce ještě před zahájením jednání o dohodě o vině a trestu, v případech nutné obhajoby se to rozumí samo sebou, ale i v případě, kdy si obviněný obhájce zvolil. Soud mimo jiné zkoumá i to, zda měl obviněný možnost se s obhájcem radit již před započtením jednání o dohodě o vině a trestu, v jeho průběhu a dříve, než došlo k jejímu sjednání.

Za třetí mu položí dotaz týkající se důsledků sjednání dohody o vině a trestu, zda mu jsou známy všechny důsledky, že se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení, že se nebudou provádět důkazy, ani nebude moci soudu navrhnout důkazy ve svůj prospěch. Dotáže se dále obviněného, zda pochopil, že se tímto vzdává práva podat odvolání proti rozsudku, kterým by soud dohodu o vině a trestu schválil, s výjimkou důvodu uvedeného v ustanovení § 245 odst. 1 věě druhé tr. řádu, který připouští podat odvolání proti rozsudku, kterým se schválila dohoda o vině a trestu, která však není v souladu s návrhem na schválení dohody o vině a trestu podaným státním zástupcem.

¹⁸⁹ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3672.

Souhrnně lze uzavřít, že soud dotazy ověřuje, zda se jedná skutečně o informovaný souhlas obviněného v tom smyslu, že obviněný pochopil obsah dohody o vině a trestu, kterou sjednal se státním zástupcem.

Pro zajištění práv poškozeného v řízení o schválení dohody o vině a trestu soud umožní po předmětném dotázání obviněného přítomnému poškozenému, aby se vyjádřil k dohodě o vině a trestu. V případě poškozeného postačí, aby byl poučen pouze v přípravném řízení o svých právech, a tudíž při veřejném zasedání již poučen být nemusí. Pokud bude poučován soudem, tak primárně o tom, jaké je jeho postavení a možnosti, aby se k věci vyjádřil. Poškozený se vyjádří k tomu, jaké následky zapříčinil obviněný v jeho životě a k eventuální způsobené škodě, či nemajetkové újmě.

4.5.5 Rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu

Stěžejním stadiem druhé fáze dohodovacího řízení je rozhodování o návrhu na schválení dohody o vině a trestu ve veřejném zasedání. Způsoby rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu jsou obsahem ustanovení § 314r a 314s tr. řádu.

Soud je v rozsahu rozhodování o dohodě o vině a trestu omezen, že o skutku, jeho právní kvalifikaci, trestu či ochranném opatření rozhoduje pouze v tom rozsahu, jaký je uveden v dohodě o vině a trestu. Soud dále rozhoduje, opět pouze v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu, o nároku poškozeného co do náhrady škody, nemajetkové újmy v penězích, nebo vydání bezdůvodného obohacení, souhlasí-li s ní, anebo pokud odpovídá nároku poškozeného, pouze však takovému, který byl řádně uplatněn dle ustanovení § 43 odst. 3 tr. řádu. Soud také může rozhodnout o nároku poškozeného samostatným výrokem.¹⁹⁰ Souhrnně řečeno: „Soud tedy může schválit dohodu o vině a trestu výhradně v té podobě, v jaké ji ke schválení navrhl státní zástupce, nemůže jakkoli do obsahu dohody přímo zasahovat (nemůže např. zpřísnit či zmírnit navržený trest), může však oznámit své výhrady státnímu zástupci a obviněnému, odročit veřejné zasedání a vyčkat, zda strany předloží nové znění dohody o vině a trestu (§ 314r odst. 3).“¹⁹¹

¹⁹⁰ Srov. ŠČERBA, P. In: FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 813.

¹⁹¹ Tamtéž.

Soud o návrhu na schválení dohody o vině a trestu rozhoduje ve veřejném zasedání dle ustanovení § 314q tr. řádu, nebylo-li o návrhu rozhodnuto v rámci jeho přezkumu dle ustanovení § 314o odst. 1 písm. b) tr. řádu, či po jeho předběžném projednání dle ustanovení § 314p odst. 3 nebo odst. 4 tr. řádu nebo mimo veřejné zasedání dle ustanovení § 314r odst. 5 tr. řádu.¹⁹²

Po projednání dohody o vině a trestu má soud celkem tři možnosti, jak rozhodnout. V tr. řádu je na prvním místě uveden případ, kdy soud dohodu o vině a trestu neschválí. Z praxe je však zřejmé, že soud dohodu o vině a trestu spíše schvaluje, než neschvaluje.¹⁹³ Právě proto věnuji pozornost nejprve právní úpravě jejího schválení.

Dohodu o vině a trestu soud schvaluje odsuzujícím rozsudkem. Odsuzující rozsudek o jejím schválení obsahuje výrok o schválení dohody o vině a trestu, výrok o vině a trestu, případně ochranném opatření, výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení. První dva uvedené výroky musí být za každých okolností zachovány v souladu s dohodou o vině a trestu, není možné odchýlit se od ujednaného mezi stranami dohody o vině a trestu. Posledně uvedený výrok musí být v souladu s dohodou o vině a trestu, se kterou obviněný souhlasí, nebo v níž dohodnutý rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení odpovídá řádně uplatněnému nároku poškozeného dle ustanovení § 43 odst. 3 tr. řádu. Nebyl-li nárok poškozeného ujednan, soud o něm může rozhodnout sám. Omezen je však na případy, kdy je skutkový stav bezpečně prokázán opatřenými důkazy.

Problematičnost tkví v základní podstatě institutu dohody o vině a trestu, který je vystavěn na dohodě stran o jeho obsahu. Jak jsem již uvedla, pokud nedošlo ve sjednané dohodě k ujednání o nároku poškozeného, může o něm soud za splněných zákonných podmínek rozhodnout sám, a tím v konečném důsledku nahradí absenci tohoto ujednání ve sjednané dohodě o vině a trestu. Aby takovýto zásah soudu byl přijatelný, nesmí pro obviněného představovat překvapivé rozhodnutí, neboť to by bylo v rozporu s právy obviněného. Obviněný, který souhlasil se sjednáním dohody o vině a trestu, současně souhlasil s jejími

¹⁹² ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3677.

¹⁹³ Tamtéž, s. 3680.

podmínkami, proto by bylo v rozporu s logikou, aby je soud později libovolně změnil s výjimkou shora popsanou. Bylo-li o nároku poškozeného rozhodnuto pouze na základě důkazů ze spisu bez toho, aby bylo obviněnému umožněno se k těmto vyjádřit, došlo by k porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 a odst. 3 Úmluvy. Z tohoto důvodu je dána soudu možnost postupovat dle ustanovení § 228 tr. řádu a 314q tr. řádu, aby obviněného vyslechl a ten se vyjádřil k uplatněnému nároku a opatřeným důkazům.¹⁹⁴

V případě, že soud nebude postupovat dle předchozího odstavce, tak dohodu o vině a trestu neschválí, anebo oznámí své výhrady vůči ní státnímu zástupci a obviněnému. Soud se k takovému postupu uchýlí v případech, jestliže je dle jeho uvážení dohoda o vině a trestu nesprávná, nepřiměřená či nezákonná s ohledem na zjištěný skutkový stav, druh a výši trestu, případně sjednaného ochranného opatření. Dohoda o vině a trestu může být také nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, anebo z důvodu závažného porušení práv obviněného při jejím sjednávání. V případě, že ji soud neschválí, usnesením věc vrátí do přípravného řízení, proti němuž se lze bránit podáním stížnosti, která má odkladný účinek. Jestliže soud oznámí své výhrady státnímu zástupci a obviněnému, tito mají v tento okamžik dva způsoby, jak s takovým sdělením naloží. Strany mají možnost navrhnout nové znění dohody o vině a trestu, a to přímo ihned, anebo jim soud poskytne lhůtu pro předložení nového návrhu, který veřejné zasedání odročí. Pokud státní zástupce a obviněný nepodají nový návrh dohody o vině a trestu ve stanovené lhůtě, soud věc usnesením vrátí do přípravného řízení. V případě, byla-li dohoda o vině a trestu soudem odmítnuta, nebrání taková skutečnost státnímu zástupci podat nový návrh na její schválení.¹⁹⁵ Vrátí-li se věc do přípravného řízení, k prohlášení o vině obviněného ve sjednané dohodě o vině a trestu se nepřihlíží.¹⁹⁶

Rozsudek je nutno vyhlásit veřejně, zpravidla ihned po skončení jednání. Po vyhlášení rozsudku následuje stručné odůvodnění a poučení o tom, že není proti takovému rozhodnutí možné podat odvolání. Odvolání je přípustné pouze

¹⁹⁴ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3688.

¹⁹⁵ ŘÍHA, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 3634.

¹⁹⁶ Srov. § 314s tr. řádu.

v případě, že by schválená dohoda o vině a trestu neodpovídala sjednanému znění, které navrhl státní zástupce.¹⁹⁷

4.5.6 Schválení návrhu dohody o vině a trestu v hlavním líčení

Jedná se o situaci, kdy státní zástupce dle ustanovení § 206b odst. 3 tr. řádu ve spojení s ustanovením § 314q odst. 3 tr. řádu přednesl obsah sjednané dohody o vině a trestu a navrhnul soudu její schválení. V dalším lze ve stručnosti odkázat na přiměřené použití obsahu podkapitoly 4.5.4 diplomové práce v pasážích následujících po přednesení návrhu státního zástupce na schválení dohody o vině a trestu, kdy předseda senátu vyzve obviněného, aby se k návrhu vyjádřil, a dále i obsahu podkapitoly 4.5.5 diplomové práce s níže uvedeným doplněním.

Především se jedná o situaci, kdy státní zástupce sdělí soudu, že v době přerušeni či odročení hlavního líčení nedošlo ke sjednání dohody o vině a trestu. V takovémto případě soud pokračuje v hlavním líčení dle přednesené obžaloby. Soud pokračuje v hlavním líčení i v případě, že dohodu o vině a trestu neschválí. V těchto dvou případech se následně dle ustanovení § 206b odst. 4 tr. řádu nepřihlíží k prohlášení viny učiněného ze strany obžalovaného pro účely sjednání dohody o vině a trestu, stejně tak se ani nepřihlíží k eventuálně sjednané dohodě, ledaže by obžalovaný ve smyslu ustanovení § 206c tr. řádu požádal, aby takovéto prohlášení bylo posouzeno jako prohlášení viny.

¹⁹⁷ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 814.

5 Srovnání se zahraniční právní úpravou

Vzhledem k nejčastěji porovnávaným zahraničním právním úpravám institutů dohody o vině a trestu jsem mimo jiné ve světle přínosnosti diplomové práce zvolila srovnání trestně právního institutu patteggiamenta právního řádu Italské republiky s dohodou o vině a trestu.

5.1 Právní úprava

Patteggiamento je, shodně jako dohoda o vině a trestu, upraveno v trestním řádu, který se v právním řádu Italské republiky nazývá „*Codice di procedura penale*“ (dále již jen „c. p. p.“). Konkrétně je patteggiamento v c. p. p. zakotveno v člancích 444 až 448, v jeho druhé části, knize VI., která se shodně věnuje právní úpravě *Zvláštních procesů*, mezi které je patteggiamento řazeno. C. p. p. pracuje s pojmem „*Applicazione della pena su richiesta delle parti*“, právní autority, ale i právní praxe užívá pojem patteggiamento. V roce 2003 byl c. p. p. zásadní novelou pozměněn mimo jiné tím, že byl rozšířen okruh případů, ve kterých lze patteggiamento sjednat, a to z dolní hranice trestní sazby nepodmíněného trestu odnětí svobody ze dvou na pět let. Dalším z klíčových pramenů patteggiamenta je recentní tzv. „*Codice Penale*“ (dále již jen „c. p.“), který je obdobou tr. zák.

Podstata patteggiamenta je v porovnání s dohodou o vině a trestu v hrubých rysech stejná, a sice, že se obviněný se státním zástupcem dohodnou na sníženém trestu výměnou za vzdání se práva obviněného na projednání jeho věci ve standardním trestním řízení, následně dohodu předloží soudci a požádají ho o její schválení, kterou když schválí, tak v procesu, který je zpravidla nesrovnatelně kratší a rychlejší, dojde ke zjednodušení a zefektivnění trestního řízení. Shodně ho také považují za zvláštní druh procesu a alternativu standardního rozsudku. Co do procesu sjednávání podmínek, za nichž může být sjednáno, kdo ho může sjednat, popř. s jakým omezením, kdy může být sjednáno, není právní úprava dohody o vině a trestu a patteggiamenta stejná. Dokonce je mezi nimi několik rozdílů, kterým bude věnována samostatná kapitola.¹⁹⁸

Souhrnně lze v obecné rovině pro porovnání s dohodou o vině a trestu uvést, že jsou na aplikaci patteggiamenta kladeny striktnější požadavky, a to jak co se týče

¹⁹⁸ Blíže k tomu kapitola 5.9 diplomové práce.

okruhu trestných činů, ve kterých může být patteggiamento aplikováno, tak i co se týče okruhu samotných obviněných, kteří sjednat patteggiamento nemohou. V neposlední řadě kupříkladu i požadavků kladených na státního zástupce v případě, že sjednaný návrh patteggiamenta odmítne.

5.2 Případy vyloučení patteggiamento

První skupinou trestných činů, ve kterých je použití patteggiamenta vyloučeno, jsou trestné činy proti osobnosti a sexuální svobodě jednotlivce související s veškerými formami terorismu a v neposlední řadě trestné činy, které mají základ v organizovaném zločinu. Konkrétně se pak jedná o trestné činy dětské prostituce, dětské pornografie, držení a přechovávání pornografického materiálu v nadměrné míře, dětské sexuální turistiky, dále pak v obecné rovině i o trestné činy mající v podtextu sexuální akt s nezletilými, sexuální násilí, skupinové sexuální násilí, a již zmíněné trestné činy organizovaného zločinu a terorismu.

Do druhé skupiny spadají tzv. trestné činy proti veřejné správě, jako je kupříkladu zneužití úřední pravomoci, v nichž je patteggiamento přípustné, pouze pokud obviněný vrátil v plné výši obohacení, které získal v důsledku spáchání trestného činu.

Do třetí skupiny řadíme ty trestné činy, u kterých je použití patteggiamenta vyloučeno, zjednodušeně řečeno, z důvodu vysoké trestní sazby. Patteggiamento je vyloučeno u těch trestných činů, u kterých dolní hranice trestní sazby nepodmíněného trestu odnětí svobody snižená až o jednu třetinu převyšuje pět let. Dalším možným snížením je možno dolní hranici trestní sazby před aplikací jedné třetiny ještě snížit z důvodu polehčující okolnosti, a to také o jednu třetinu. Konkrétně na příkladu trestného činu vraždy činí trestní sazba dvacet jedna let až doživotí. Výpočet je tedy takový, že nejdříve snížíme dolní hranici trestní sazby o jednu třetinu (tedy 21 let bez 7 let) z důvodu polehčujících okolností a teprve následně z důvodu umožnění aplikace patteggiamenta (tedy 14 let bez 4 let a 6 měsíců). Trest odnětí svobody by po snížení činil 9 let a 4 měsíce.¹⁹⁹ Jedná se o nejnižší možné snížení dolní hranice trestu odnětí svobody. Z uvedeného výpočtu

¹⁹⁹ Blíže k tomu PAPPA, G. *Che cos'è il patteggiamento e quando conviene chiederlo* [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://studiolegalepappa.com/che-cose-il-patteggiamento-e-quando-conviene-chiederlo/>.

je zřejmé, že konkrétně u tohoto trestného činu je aplikace patteggiamenta bez dalšího vyloučena. Naopak kupříkladu u trestného činu držení a přechovávání psychotropních látek lze uložit trest odnětí svobody v rozmezí šesti až dvaceti dvou let, a i současně peněžitý trest, který však pro účely výpočtu trestní sazby ponecháme stranou, neboť ten nepodléhá žádným limitujícím omezením pro účely sjednání patteggiamenta, vyjma možnosti jeho snížení až o jednu třetinu. Jedinou podmínkou zůstává povinnost jeho uložení, je-li jeho uložení předpokládáno zákonem. Obdobně jako u shora uvedeného příkladu se odečte jedna třetina z důvodů patteggiamenta, po jejímž odečtení již je patteggiamento přípustné bez nutnosti dalšího snižování trestní sazby. Další snížení výše trestu je možné pro polehčující okolnosti. To však již pouze s cílem snížení výše trestní sazby, nikoli jako nástroj dosažení možnosti aplikace patteggiamenta. V konečném důsledku, stejně tak jako v prvním případě, jde o dosažení lepších podmínek pro obviněného. V posledně popsáném případě se tedy trestní sazba sníží na čtyři roky a snížení může postupovat až na dva roky a osm měsíců trestu odnětí svobody.

Do čtvrté skupiny spadají recidivisté a mladiství. Pokud se jedná o recidivisty, tak aplikace institutu patteggiamento je v případě recidivistů vyloučena u těch trestných činů, u kterých dolní hranice trestní sazby nepodmíněného trestu odnětí svobody snižená o jednu třetinu převyšuje dva roky. Pokud se jedná mladistvé patteggiamento je u nich vyloučeno absolutně.

5.3 Doba sjednání

Vzhledem k odlišnostem trestního řízení dle c. p. p. v porovnání s trestním řízením dle tr. řádu je velmi obtížné určit, v jakých stádiích ke sjednání patteggiamenta může dojít. A to zejména z odlišnosti nejenom terminologie, ale i struktury trestního řízení. Lze však uzavřít, že ke sjednání patteggiamenta může dojít v několika stádiích. Za prvé v tzv. *indagini preliminari*, předběžném vyšetřování,²⁰⁰ které lze vnímat jako obdobu přípravného řízení. Za druhé lze patteggiamento sjednat v tzv. *udienza preliminare*, předběžném slyšení,²⁰¹ které bych přirovnala k předběžnému projednání obžaloby. Následně je možné patteggiamento sjednat před tzv. *apertura di dibattimento*, tedy před zahájením

²⁰⁰ Přeložila autorka diplomové práce.

²⁰¹ Přeložila autorka diplomové práce.

hlavního líčení,²⁰² které však již nemohu žádnému ze stádií v trestním řízení dle tr. řádu připodobnit. Posledním možným způsobem, kdy patteggiamento lze sjednat, je v rámci podání opravného prostředku proti rozhodnutí vydaným tzv. *decreto di condanna*, tedy trestním příkazem,²⁰³ a to ve lhůtě 15 dnů od oznámení rozhodnutí.

5.4 Proces sjednávání

Patteggiamento sjednává státní zástupce s obviněným. Proces sjednávání patteggiamenta může vyvolat jak státní zástupce, tak obviněný. Soud však iniciativou sjednání patteggiamenta nedisponuje. Obviněný může patteggiamento sjednat se státním zástupcem buď osobně, anebo svou vůlí patteggiamento sjednat projeví prostřednictvím zvláštního zmocněnce, a tudíž nemusí být sjednání osobně účasten. Zvláštní zmocněnec vystupuje na základě zvláštního zastoupení, které může být vykonáváno pouze advokátem. V souvislosti s přítomností advokáta v rámci patteggiamenta je to oproti dohodě o vině a trestu velmi jednoduché. Totiž v trestním řízení dle c. p. p. je obviněný povinen mít advokáta vždy, a z toho důvodu jsou z diskuze případy nutné obhajoby vyloučeny. Projev vůle se v rámci jednání o patteggiamento činí ústně, pokud dochází ke sjednání patteggiamenta mimo jednání, je zapotřebí projev vůle učinit v písemné formě s úředně ověřeným podpisem obviněného.

5.5 Druhy patteggiamenta

V závislosti na výši hranice trestní sazby trestu odnětí svobody se rozlišuje patteggiamento tradiční, obvyklé a rozšířené, prodloužené.²⁰⁴

Patteggiamento tradiční, obvyklé, anebo omezené se vyznačuje tím, že horní hranice sjednaného trestu odnětí svobody nepřesahuje dva roky. Je uplatňováno v případech méně závažných trestných činů. Oproti patteggiamentu rozšířenému poskytuje obviněnému jisté výhody. Jsou jimi, že obviněný nemusí platit soudní výlohy, které by jinak musel zaplatit státu, nebudou mu uloženy žádné jiné druhy trestů či ochranných opatření, obviněnému zůstane tzv. čistý trestní rejstřík, neboť uložený trest se neuvede ve výpisu z rejstříku trestů.

²⁰² Přeložila autorka diplomové práce.

²⁰³ Přeložila autorka diplomové práce.

²⁰⁴ PAPPÀ, G. *Che cos'è il patteggiamento e quando conviene chiederlo* [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://studiolegalepappa.com/che-cose-il-patteggiamento-e-quando-conviene-chiederlo/>.

Patteggiamento rozšířené jinak nazýváno i jako prodloužené je specifické tím, že výše dohodnutého trestu odnětí svobody přesahuje dva roky a zároveň nepřekročí pět let, neboť, jak již bylo uvedeno výše v textu, aplikace patteggiamenta je nepřipustná při trestu odnětí svobody nad pět let. Rozšířená verze patteggiamenta se uplatňuje na závažnější trestné činy. Vyjma snížení peněžitého trestu a trestu odnětí svobody až o jednu třetinu, které však platí jako obecná zákonná podmínka patteggiamenta, neposkytuje rozšířené patteggiamento žádnou jinou výhodu oproti patteggiamentu tradičnímu. Naopak jednou z nevýhod je možnost soudce uložit obviněnému další vedlejší tresty. S ohledem na popsané nemohou sjednat rozšířené, prodloužené patteggiamento recidivisté.

5.6 Žádost a obsah patteggiamenta

Soudce schvaluje patteggiamento na základě podané žádosti státního zástupce či obviněného. Žádost může být společná, jednostranná s písemným souhlasem druhé strany anebo jednostranná bez dalšího. Soud v případě žádosti společné či jednostranné s písemným souhlasem nařídí ve věci slyšení a rozhodne. Je-li však podána žádost jednostranná, soud straně druhé stanoví lhůtu k tomu, aby se vyjádřila, zda s patteggiamentem souhlasí, či nikoli. Vyjádří-li nesouhlas státní zástupce, musí ho náležitě odůvodnit,²⁰⁵ a tyto důvody jsou přezkoumatelné soudem. Patteggiamento musí obsahovat druh a výši trestu, eventuálně náhradní trest se snížením až o jednu třetinu. Žádost, která byla podána soudci, je již neodvolatelná a soudce o ní rozhodne.

5.7 Nárok poškozeného

V trestním řízení dle c. p. se vychází z logické úvahy, že primární kompetencí trestní justice je rozhodovat o vině a trestu obviněného. Poškozený je označován za občanskoprávní prvek, který by měl primárně své nároky uplatňovat v rámci civilního soudního řízení. Bude-li však v rámci trestního řízení zřejmá povinnost obviněného nahradit škodu, či jiný nárok poškozeného, v důsledku zjišťování skutečného stavu, trestní soud má možnost o něm rozhodnout. V rámci patteggiamenta o náhradě nároku poškozeného soud nerozhoduje.²⁰⁶

²⁰⁵ Čl. 446 odst. 6 c. p. p.

²⁰⁶ Čl. 444 odst. 2 c. p. p.

5.8 Rozhodnutí soudce

Soud, jemuž je předložena žádost o schválení patteggiamenta, ji může schválit, anebo neschválit. Nemá žádnou možnost ve sjednaném patteggiamentu cokoli měnit, doplňovat či do patteggiamenta jakýmkoli způsobem zasahovat. Soud v prvé řadě zkoumá, zda jsou splněny obecné podmínky pro tento postup. Důvody neschválení jsou zejména nesplnění obecných podmínek, nepřiměřenost trestu, nesprávná kvalifikace trestného činu, anebo že nebyl dostatečně osvědčen či prokázán skutkový stav. V případě, že státní zástupce s patteggiamentem nesouhlasí nebo že soud žádost neschválí v tzv. přípravném řízení, má obviněný před prohlášením o zahájení hlavního líčení v prvním stupni možnost obnovit jeho žádost na schválení patteggiamenta a soud může po proběhlém hlavním líčení rozhodnout tak, jak navrhol obviněný, bude-li považovat nesouhlas státního zástupce či odmítnutí žádosti soudu za nezákonné nebo neopodstatnělé.

Při slyšení není obligatorně vyžadována účast státního zástupce nebo obviněného.²⁰⁷ V případě, má-li soud za to, že by bylo vhodné ověřit dobrovolnost žádosti či souhlasu, nařídí, aby se obviněný dostavil.

Proti schválení patteggiamenta se může v případě vyjádřeného nesouhlasu státní zástupce odvolat. Souhlasil-li, je rozhodnutí konečné. Státní zástupce a obviněný mohou podat kasační stížnost proti rozhodnutí o patteggiamentu, a to jen z důvodů týkajících se projevu vůle obviněného, nesouvztažnosti žádosti a trestu, nesprávné právní kvalifikace skutku a nezákonnosti trestu nebo ochranného opatření.

5.9 Dohoda o vině a trestu versus Patteggiamento

Z porovnávaných institutů je patrná řada rozdílů, která si zaslouží pozornost.

První skupinu rozdílů tvoří případy, ve kterých je patteggiamento vyloučeno.²⁰⁸ Stručně řečeno, jedná se o případy, kdy je vyloučena aplikace patteggiamenta u vyjmenovaných trestných činů a dále v obecné rovině a trestných činů, u kterých převyšuje dolní hranice trestní sazby pět let, eventuálně i po snížení

²⁰⁷ NESTA, P. *Istanza di patteggiamento* [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <http://www.paolonesta.it/informazioni-di-contenuto-legale/1479-istanza-di-patteggiamento.html>.

²⁰⁸ Blíže k tomu podkapitola 5.2 diplomové práce.

zákonnými modifikacemi.²⁰⁹ Naproti tomu v případě dohody o vině a trestu není v tomto směru nijak omezeno.

Druhou skupinu rozdílů tvoří osoby, které mohou, potažmo nemohou, patteggiamento sjednat. Dohodu o vině a trestu mohou sjednat jak obvinění, přičemž právní úprava již nerozlišuje, zda se jedná o recidivistu, či nikoli. Naproti tomu patteggiamento mohou sjednat také obvinění s omezením na recidivisty v těch případech, nepřesáhne-li u trestného činu dolní hranice trestní sazby dva roky. Pokud se jedná o mladiství, tak oba právní řády zakazují její sjednání.

Do třetí skupiny řadím případ, u kterého dle mého názoru dochází k posílení práv obviněného. Jedná se o případ, kdy státní zástupce vyjádří nesouhlas s patteggiamentem za podmínek navržených obviněným. V takovémto případě musí státní zástupce své negativní stanovisko náležitě odůvodnit, protože soudce má možnost uvedené důvody přezkoumat a případně je označit za neopodstatněné i nezákonné. Obviněný má dvě možnosti, jak na vzniklou situaci reagovat. Může přistoupit na podmínky státního zástupce a návrh tomu přizpůsobit, což se jeví jako rozumnější, neboť je pravděpodobné, že soud takové žádosti bude chtít vyhovět,²¹⁰ anebo na podmínky státního zástupce nepřistoupí, návrh nezmění a bude čelit standardnímu procesu, jehož výsledkem v konečném důsledku může být odsouzení obviněného za podmínek požadovaných v návrhu, což je rozhodně výhodné z pohledu obviněného. Takové rozhodnutí soudu není obviněnému nikde garantováno a vystavuje se tak odsouzení za mnohem méně výhodnějších podmínek, než navrhoval státní zástupce původně.²¹¹ Naproti tomu u dohody o vině a trestu v případě, že státní zástupce neshledá návrh obviněného důvodným (tzv. odmítavé stanovisko), nemusí ho zdůvodňovat, pouze obviněného o svém stanovisku vyrozumí.²¹²

Do čtvrté skupiny můžeme zařadit zbývající případy, kterými jsou obdoba tzv. advokátního přímusu, tedy zastoupení advokátem je vždy povinné, a dále možnost obviněného neúčastnit se jednání o schválení žádosti patteggiamento.

²⁰⁹ Blíže k tomu podkapitola 5.2 diplomové práce.

²¹⁰ PAPPÀ, G. *Che cos'è il patteggiamento e quando conviene chiederlo* [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://studiodilegalepappa.com/che-cose-il-patteggiamento-e-quando-conviene-chiederlo/>.

²¹¹ Tamtéž.

²¹² Blíže k tomu podkapitola 4.4.3. diplomové práce.

Naproti tomu v případě dohody o vině a trestu je zastoupení obviněného advokátem povinné pouze v případech nutné obhajoby, pokud se jedná o účast obviněného při veřejném zasedání či při hlavním líčení je vždy povinná. Dalším z rozdílů je, že v případě patteggiamenta soud nedisponuje iniciativou sjednání.

6 Závěr

Dohoda o vině a trestu je trestněprávní institut mnoha tváří. Je projevem racionalizace trestní justice a tendence jeho aplikace se zvyšuje, čímž dochází k naplnění jeho cílů, pro které byl přijat.

Uvedené je obzvlášť patrné od začátku roku 2021,²¹³ kdy došlo k prudkému nárůstu počtu schválených dohod o vině a trestu. Primárním důvodem tohoto nárůstu je přijetí zákona č. 333/2020 Sb. umožňujícího sjednání dohody o vině a trestu v průběhu hlavního líčení po podání obžaloby.

Zvyšující tendence aplikace dohody o vině a trestu by mohla přesvědčit i její odpůrce alespoň minimálně z pohledu praktičnosti a užitečnosti. Samozřejmě argumenty odpůrců, kterými jsou zejména rozpor se základními zásadami trestního řízení, chybějící opora v hmotném právu v oblasti snížení výměry trestu, vnesení konsensuálního prvku do trestního řízení a tzv. kupčení se spravedlností, jenom stoupající tendence jejího schvalování rozbít nemohou. To ale nic nemění na tom, že dohoda o vině a trestu z pohledu praxe objektivně, jak nám ukazují zpracované statistické údaje, se dostává do popředí v rozhodovací praxi trestních soudů.

Smyslem diplomové práce bylo provedení analýzy dohody o vině a trestu de lege lata, upozornit na její kritická či naopak silná místa, porovnat její výhody a nevýhody a pokusit se vyvodit závěry de lege ferenda.

Pro dosažení vytyčených cílů bylo zapotřebí věnovat se nejen recentní právní úpravě dohody o vině a trestu, ale i vyjmenovaným zásadám trestního řízení a v neposlední řadě i charakteristickým znakům odklonů, neboť k těm má dohoda o vině a trestu nejbližší. Osobně se řadím k zastáncům jejího řazení mezi odklony i přes skutečnost, že všechny jejich charakteristické znaky nespĺňuje. Dále jsem čerpala i ze zahraničních zdrojů, zejména z právního řádu Italské republiky. To mi umožnilo rozšířit si své obzory a nahlížet na předmětnou problematiku z jiného úhlu pohledu. Uvedené se jeví jako velmi užitečné zejména pro stručné porovnání dohody o vině a trestu s patteggiamentem. Právní řád Italské republiky jsem si zvolila nejenom proto, jak jsem již uvedla v úvodu, z důvodu mé účasti na

²¹³ Graf č. 1.

zahraničním studijním programu, ale i proto, že jsem nechtěla čerpat z právních řádů již mnohokrát srovnávaných.

Byť jsem si na začátku nebyla úplně jistá, zda volba patteggiamento byla správná, během studia a rozboru zdrojových pramenů a z toho získaných výstupů jsem zjistila, že to naopak byla volba nejenom správná, ale zejména velmi přínosná, neboť z porovnávaných výstupů jsem vyvodila níže uvedené závěry, ze kterých pramení úvahy, které jsou podkladem návrhů de lege ferenda.

Na samém počátku svého bádání jsem byla toho přesvědčení, že právní úprava dohody o vině a trestu je maximálně komplexní. Po provedeném bádání jsem však dospěla k závěru, že tomu tak úplně není. Patteggiamento je v porovnání s dohodou o vině a trestu především více limitováno z pohledu jeho aplikace.²¹⁴

De lege ferenda bych posílila práva obviněného v obou fázích dohodovacího řízení, aby v případě, kdy státní zástupce neshledá návrh obviněného na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu důvodným, nedocházelo k libovůli v rozhodování státního zástupce tím, že odmítavé stanovisko bude ponecháno bez zdůvodnění. S uvedenými důvody, které ho vedly k odmítnutí, by pak v následném řízení měl mít soud možnost se seznámit, a v případě, že by je shledal nezákonnými či nedůvodnými a současně by shledal návrh obviněného na zahájení jednání o dohodě o vině a trestu reálným a přiměřeným, podle něho rozhodnout. Koneckonců i podle recentní právní úpravy má schválená dohoda o vině a trestu na rozdíl od ostatních odklonů povahu odsuzujícího rozsudku.

De lege ferenda bych také zvážila, zda ze sjednání dohody o vině a trestu také nevyloučit recidivisty, kupříkladu ty, kteří již byli odsouzeni za zločin či zvlášť závažný zločin. Za zvážení by také stálo, zda nezúžit okruh trestných činů, ve kterých lze dohodu o vině a trestu sjednat, například by se jednalo o kvalifikované skutkové podstaty těch nejzávažnějších trestných činů. Jako kritérium může sloužit i dolní hranice trestní sazby. Uvedené závěry vyplývají z mého přesvědčení o tom, že i „sjednaná spravedlnost“ by měla mít své kautely.

Závěrem lze uzavřít, že dle mého názoru je patteggiamento propracovanější. Aplikuje se podstatně delší dobu, a tudíž již jsou s jeho aplikací z pohledu praxe mnohem bohatší zkušenosti. Oproti dohodě o vině a trestu již k patteggiamentu

²¹⁴ Srov. kapitoly 5.2 a 5.9 diplomové práce.

existuje i poměrně bohatá judikatura, která aplikaci patteggiamento dotváří. Domnívám se, že by v mnohém, nejenom v diplomové práci uvedeném, mohlo patteggiamento být inspirací pro další vývoj změn v právní úpravě dohody o vině a trestu.

Doufám, že předložená diplomová práce může být podkladem pro hlubší bádání o institutu mnoha tváří, dohody o vině a trestu.

Resumé

Master's thesis titled *Dohoda o vině a trestu*, elaborated by Kristina Hudečková, resembling Plea Bargaining and Agreement of Guilt and Punishment: dedicated to the eponymous institute of criminal law in the legal order of the Czech Republic. Since the Anglo-American legal system is considered to be the cradle of plea bargaining, as well as the Czech Republic simultaneously belonging to the Continental legal system, it comes with no surprise that *Dohoda o vině a trestu* has been recently implemented into its legal order. *Dohoda o vině a trestu* was incorporated into the Act. No. 141/1961 Coll., Criminal procedure code in the year 2012.

Dohoda o vině a trestu is still included in subjects of debate and has been a trending topic in the Czech Republic for its controversial view of key principles governing Czech criminal law. *Dohoda o vině a trestu* does truly infringe on some of the key criminal law principles, raising strong arguments by many legal authorities against it. On the other hand, other legal authorities embrace *Dohoda o vině a trestu* as a smart move towards problem solving problematic parts of legal systems, such as: length of proceeding, non-effective legal procedures (which may be too long based on their inner nature) as well as changing trends of criminal justice.

To begin with, the subjected master's thesis deals with the history of the institute of criminal law resembling *Dohoda o vině a trestu*, plea bargain or patteggiamento. Next, it generally discusses alternative criminal proceedings and the reasons and importance their implementation into legal orders have (considering historical background and on-going criminal justice problems) besides others, considering the right to a fair trial and other key criminal law principles. Furthermore, the subjected master's thesis reviews national legislation relating to *Dohoda o vině a trestu*, which comprises the process of negotiation of *Dohoda o vině a trestu* and the consequent process of approving it by in court.

Finally, the subjected master's thesis provides a comparison of *Dohoda o vině a trestu* with patteggiamento, regarding criminal law in the legal order of the Italian Republic. This master's thesis includes the mentioned comparison of

patteggiamento, as well as providing statistical data of *Dohoda o vině a trestu* and its application in relevant co-consequences.

Seznam použitých pramenů

Knižní publikace

1. DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7552-600-7.
2. FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.
3. GŘIVNA, T., ŠÍMÁNOVÁ, H. a kol. *Trestní právo a právní stát*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-763-4.
4. HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. pod. rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.
5. JELÍNEK, J. *Alternativní řešení trestních věcí: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právníkové dny, květen 2015, trestní sekce*. Praha: Leges, 2015. 176 s. ISBN 978-80-7502-109-0.
6. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-160-1.
7. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.
8. KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3025-9.
9. MASOPUST ŠACHOVÁ, P. *Restorativní přístupy při řešení trestné činnosti*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-756-9.
10. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2 přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-026-2.
11. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

12. SOTOLÁŘ, A. PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-350-7.
13. ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.
14. ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-30-4.
15. ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9.
16. TIBITANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-319-3.
17. VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2.
18. ZŮBEK, J. *Odklony v trestním řízení*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-245-2.

Odborné články

1. FÜHREROVÁ, J. K výkladu dovolacích důvodů při porušení práva na spravedlivý proces. *Advokátní deník*. [online]. 17. 01. 2019. [cit. 2022-02-28]. ISSN 2571-3558. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/01/17/k-vykladu-dovolacich-duvodu-v-trestnim-rizeni-pri-poruseni-prava-na-spravedlivy-proces/>.
2. JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19–25. ISSN 1210-6348.
3. KOCINA, J. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Advokátní deník*. [online]. 12. 12. 2020 [cit. 2022-02-28]. ISSN 2571-3558. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/12/12/velka-novela-trestnich-predpisu-aktualni-otazky-dohody-o-vine-a-trestu/>.

4. KURSOVÁ, J. *Dohoda o vině a trestu v českém trestním právu a její problematické momenty*. [online]. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravnialternativy/KursovaJana.pdf.
5. KRÁL, V. Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2008, č. 20, s. II. ISSN 1210-6410.
6. MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika* [online]. 2018. [cit. 2022-02-28]. ISSN 1210-9150. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/musil-dohody-pdf.aspx>.
7. MUSIL, J. Rychlost trestního řízení. 2010. [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz>.
8. PROVAZNÍK, J., MULÁK, J. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Advokátní deník* [online]. 05. 12. 2021. [cit. 2022-03-03]. ISSN 2571-3558. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/12/05/dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonom-c-333-2020-sb-na-zakladni-zasady-trestniho-řízení/#_ftnref34.
9. PROVAZNÍK, J. Odklony v českém trestním řízení - úvahy před možnou rekonstrukcí. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2016, č. 4, s. 79-85. ISSN 1213-5313.
10. SOKOL, T. In: Státní zástupci a obhájci podepsali dohodu o lepší komunikaci. *Česká justice*. [online]. 08. 12. 2018. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/12/statni-zastupci-obhajci-podepsali-dohodu-lepsi-komunikaci/>
11. Státní zástupci a obhájci podepsali dohodu o lepší komunikaci. *Česká justice*. [online]. 08. 12. 2018. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/12/statni-zastupci-obhajci-podepsali-dohodu-lepsi-komunikaci/>.
12. STRÍŽ, D. Dohoda o vině a trestu ve světle novelizace trestního zákoníku. *Epravo.cz*. [online]. 3. 9. 2020. [cit. 2022-02-28]. ISSN 1802-1492.

Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-ve-svetle-novelizace-trestniho-zakoniku-111800.html?mail>.

13. ŠÁMAL, P. Odklony v justiční praxi. *Právní prostor*. [online]. 2019. [cit. 2022-02-27]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/odklony-v-justicni-praxi>.
14. ŠÁMAL, P., ŘÍHA, J., STRYA, J. Odklony v justiční praxi – 1. část. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019, č. 9, s. 177–186. ISSN 1213-5313.
15. TEXL, D. Dohoda o vině a trestu uzavřená v hlavním líčení – Qui bono? *Právní prostor*. [online]. 26. 05. 2021. [cit. 2022-03-03]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dohoda-o-vine-trestu-uzavrena-v-hlavnim-liceni-qui-bono>.
16. TERYNGEL, J. K některým otázkám podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 9, s. 24. ISSN 1210-6348.
17. ZŮBEK, J. Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 3, s. 53-59. ISSN 1213-5313.

Právní předpisy a důvodové zprávy

1. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád soudní (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
3. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.
5. Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

6. Důvodová zpráva k zákonu č. 283/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Judikatura

1. Brady v. United states, 397 U.S. 742, 1970.
2. Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19.
3. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 5 Tdo 347/2004.
4. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci Miranda vs. Arizona ze dne 13.16.1966, č. 384 U.S. 436.
5. Case of Albert and Compte v. Belgium, 1981/ Case of le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Begium, 1983

Zahraniční prameny

1. ALSCHULER, A. W. Plea Bargaining and Its History. *Law and Society Review*. [online]. 1979. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3053250?seq=1>.
2. L'efficacia della sentenza di patteggiamento per il danneggiato che decide di chiedere il risarcimento del danno in sede civile. 13. 11. 2018. *Studio legale Penale Luciano*. [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://www.avvocatopenale.legal/lefficacia-della-sentenza-di-patteggiamento-per-il-danneggiato-che-decide-di-chiedere-il-risarcimento-del-danno-in-sede-civile/>.
3. MARCOLLINI, S. Patteggiamento [dir. proc. pen.]. *Treccani*. [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: [https://www.treccani.it/enciclopedia/patteggiamento-dir-proc-pen_\(Diritto-on-line\)/](https://www.treccani.it/enciclopedia/patteggiamento-dir-proc-pen_(Diritto-on-line)/).
4. MATHER, L. Comments on the History of Plea Bargaining. *Law & Society Review*. [online]. 1979. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: https://digitalcommons.law.buffalo.edu/journal_articles/846.

5. MEYER, J. F. Plea bargaining. *Encyclopedia Britannica*. [online]. 26. 02. 2020. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/plea-bargaining>.
6. MOLEY, R. The Vanishing Jury. *Southern California Law Review*. [online]. 1928. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/scal2&i=113>.
7. NESTA, P. *Istanza di patteggiamento*. [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <http://www.paolonestait/informazioni-di-contenuto-legale/1479-istanza-di-patteggiamento.html>.
8. PAPPA, G. *Che cos'è il patteggiamento e quando conviene chiederlo*. [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://studiolegalepappa.com/che-cos-e-il-patteggiamento-e-quando-conviene-chiederlo/>.
9. Patteggiamento 2022: cos'è, come funziona, richiesta. *Soldioggi*. [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://www.soldioggi.it/patteggiamento-19581.html>.
10. ORTMAN, W. When Plea Bargaining Became Normal. [online]. 2019. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.semanticscholar.org/author/William-Ortman/118435429>.
11. FRIEDMAN, L. The Plea Bargain in Historical Perspective. *Law & Society Review*. [online]. 1979. [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3053251?seq=1>.

Ostatní

1. ČAK a NSZ: Podepsání Memoranda o spolupráci v trestním řízení. *Česká advokátní komora*. [online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://www.advokatni-komora.cz/scripts/detail.php?id=19821>
2. Memorandum o součinnosti mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou. 07. 12. 2018. [online]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/MEMORANDUM_NSZ_CAK.pdf.
3. Pokyn obecné povahy NSZ č. 9/2019 v čl. 62 odst. 4.

4. Poslanecká sněmovna PČR. Důvodová zpráva k sněmovnímu tisku č. 453/0. [online]. [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=453&CT1=0>.
5. Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk č. 836/2004. [online]. [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=836&ct1=0>.
6. Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk č. 574/2008. [online]. [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>.
7. Usnesení ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny PČR z 53. schůze, dne 4. března 2009, č. 135. [online]. [cit-2022-02-21]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=574&ct1=1>.